

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií

Vojtěch Jirásek

**Turecká zahraniční politika vůči Sýrii
v letech 2002 až 2011**

Bakalářská práce

Praha 2017

Autor práce: **Vojtěch Jirásek**

Vedoucí práce: **doc. PhDr. Emil Aslan Souleimanov, Ph.D.**

Rok obhajoby: **2017**

Bibliografický záznam

JIRÁSEK, Vojtěch. *Turecká zahraniční politika vůči Sýrii v letech 2002 až 2011*. Praha, 2017. 48 s. Bakalářská práce (Bc.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut mezinárodních studií. Institut mezinárodních studií. Vedoucí bakalářské práce doc. PhDr. Emil Aslan Souleimanov, Ph.D.

Abstrakt

Tato práce se zabývá tureckou zahraniční politikou vůči Sýrii v letech 2002 až 2011. V tomto období v Turecku vládla Strana spravedlnosti a rozvoje (AKP). Ta se oproti předchozím vládám začala více angažovat na Blízkém východě a její zahraniční politika byla často nazývána „neosmanskou“. AKP zavedla do turecké zahraniční politiky koncepty „žádné problémy se sousedy“ a „strategickou hloubku“. Dále Turecko v tomto období začalo více využívat „soft power“. Práce tyto čtyři prvky hledá v turecké zahraniční politice vůči Sýrii. Ačkoliv turecká zahraniční politika vůči Sýrii v letech 2002 až 2011 obsahuje řadu prvků neoosmanismu, „žádných problémů se sousedy“, „strategické hloubky“ i „soft power“, nedá se říci, že by byla řízena zcela těmito koncepty.

Abstract

This thesis studies Turkish foreign policy in Syria between years 2002 and 2011. Justice and Development Party (AKP) ruled in this period. In comparison with its predecessors, AKP started to focus more on Middle East and its foreign policy was often called as “neo-Ottoman”. AKP brought concepts of “zero problems with neighbors” and “strategic depth” into Turkish foreign policy. Turkey also started to use more “soft power” in this period. This work searches those four concepts in Turkish foreign policy with Syria. Although Turkish foreign policy with Syria in years 2002 to 2011 contains

number of elements of neo-Ottomanism, “zero problems with neighbors”, “strategic depth” and “soft power”, it is impossible to say it was based only on these concepts.

Klíčová slova

Turecko, Sýrie, AKP, neosmanismus, žádné problémy se sousedy, strategická hloubka, soft power

Keywords

Turkey, Syria, AKP, Neo-Ottomanism, zero problems with neighbors, strategic depth, soft power

Rozsah práce: 59 195

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval/a samostatně a použil/a jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 17. 5. 2017

Vojtěch Jirásek

TEZE BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Jméno:

Vojtěch Jirásek

E-mail:

jirasek.vojtech@gmail.com

Studijní obor:

Mezinárodní teritoriální studia

Semestr a školní rok zahájení práce:

LS 2014/15

Semestr a školní rok ukončení práce:

LS 2016/17

Vedoucí bakalářského semináře:

PhDr. Marek Pečenka

Vedoucí práce:

doc. PhDr. Emil Aslan Souleimanov, Ph.D.

Název práce:

Turecká zahraniční politika vůči Sýrii v letech 2002 až 2011

Charakteristika tématu práce (max. 10 řádek):

Od roku 2002 vládne v Turecku strana AKP, která změnila tradiční směřování turecké zahraniční politiky. Tato změna je zejména patrná na případu Sýrie. Při tvorbě nové zahraniční politiky byla strana ovlivněna neosmanským myšlením. Nová zahraniční politika vytvořená Ahmetem Davutoğluem je založená na konceptech „žádné problémy se sousedy“ a „strategická hloubka.“ Tato nová zahraniční politika byla také více zaměřená na „soft power.“ Rok 2011 a povstání v Sýrii přinutili Turecko k opuštění této zahraniční politiky.

Zdůvodnění úprav a změn tématu od zadání projektu do odevzdání práce (max. 10 řádek):

Původní téma bylo časově příliš dlouhé a tím pádem by práce přesáhla požadovanou délku. Navíc sledované koncepty, které jsou patrné v letech 2002-2011 mizí v období 2011-2016.

Struktura práce (hlavní kapitoly obsahu):

- 1. Historický vývoj turecké zahraniční politiky**
- 2. Zahraniční politika AKP**
- 3. Turecká zahraniční politika vůči Sýrii**

Prameny a literatura (výběrová bibliografie, max. 30 hlavních titulů):

Danforth, Nicholas. „Ideology and Pragmatism in Turkish Foreign Policy: From Atatürk to the AKP.“ *Turkish Policy Quarterly* 7, No. 3 (December 2008): 83-95. <http://turkishpolicy.com/Files/ArticlePDF/ideology-and-pragmatism-in-turkish-foreign-policy-from-aturk-to-the-akp-fall-2008-en.pdf> (staženo 28. 4. 2017).

Davutoğlu, Ahmet. „Turkey’s Zero-Problems Foreign Policy.“ *Foreign Policy* (May 20, 2010). foreignpolicy.com/2010/05/20/turkeys-zero-problems-foreign-policy/ (staženo 28. 4. 2017).

Fuller, Graham E. *The New Turkish Republic: Turkey as a Pivotal State in the Muslim World*. Washington D.C.: United States Institute of Peace Press, 2008.

Hakura, Fadi. „Turkey and the Middle East: Internal Confidence, External Assertiveness.“ *Chatham House* (November 2011). https://www.chathamhouse.org/sites/files/chathamhouse/public/Research/Europe/bp1111_hakura.pdf (staženo 28. 4. 2018).

Hale, William. *Turkish Foreign Policy Since 1774*. Abingdon: Routledge, 2013.

Murinson, Alexander. „The Strategic Depth Doctrine of Turkish Foreign Policy.“ *Middle Eastern Studies* 42, No. 6 (November 2006): 945-964.

Nye, Joseph S. Soft Power: The Means to Success in World Politics. New York: Public Affairs, 2004.

Phillips, Christopher. „Turkey and Syria.“ Turkey’s Global Strategy, LSE IDEAS Special Report (May 2011). <http://www.lse.ac.uk/IDEAS/publications/reports/pdf/SR007/syria.pdf> (staženo 8. 5. 2017).

Pope, Hugh. „Pax Ottomana? The Mixed Success of Turkey’s New Foreign Policy.“ Foreign Policy 89, No. 6 (November/December 2010): 161-171.

Stein, Aaron. Turkey's New Foreign Policy: Davutoglu, the AKP and the Pursuit of Regional Order. London: RUSI, 2014.

Tanasković, Darko. Neo-Ottomanism: A Doctrine and Foreign Policy Practice. Belegade: CIVIS, 2013.

Podpis studenta a datum

Schváleno	Datum	Podpis
Vedoucí práce		
Vedoucí bakalářského semináře		
Garant oboru		

Obsah

OBSAH	1
ÚVOD.....	2
1. KONCEPTY ZAHRANIČNÍ POLITIKY AKP	7
1.1 HISTORICKÝ VÝVOJ TURECKÉ ZAHRANIČNÍ POLITIKY	7
1.2 ZAHRANIČNÍ POLITIKA AKP	8
1.3 NEOOSMANISMUS.....	9
1.3.1 Vývoj neoosmanismu.....	9
1.3.2 Definice neoosmanismu	12
1.4 „ŽÁDNÉ PROBLÉMY SE SOUSEDY“	14
1.5 „STRATEGICKÁ HLOUBKA“	16
1.6 „SOFT POWER“	18
1.6.1 Turecká „soft power“	20
2 TURECKO-SYRSKÉ VZTAHY	21
2.1 TURECKO-SYRSKÉ VZTAHY PŘED ROKEM 2002	21
2.2 TURECKO-SYRSKÉ HOSPODÁŘSKÉ VZTAHY 2002-2011	24
2.3 TURECKO-SYRSKÉ DIPLOMATICKÉ VZTAHY 2002-2011.....	26
2.4 TURECKO-SYRSKÉ KULTURNÍ VZTAHY 2002-2011	29
2.5 SHRNUÍ.....	30
ZÁVĚR	33
SUMMARY	35
SEZNAM PRAMENŮ A ODBORNÉ LITERATURY.....	37
PRAMENY.....	37
KNIŽNÍ TITULY	37
ODBORNÉ ČLÁNKY.....	37
ELEKTRONICKÉ ZDROJE	40

Úvod

Od vzniku samostatného státu po první světové válce se Turecko v mezinárodním dění angažovalo jen minimálně. Na konci druhé světové války se přidalo k západním Spojencům a později vstoupilo do NATO, přesto však i nadále do světového ani regionálního dění příliš nezasahovalo a jeho zahraniční politika byla motivována především bezpečností Turecka. To se začalo pomalu měnit od 90. let, kdy se Turecko začalo regionálně i celosvětově více angažovat. Tento trend pak vyvrcholil během vlády Strany spravedlnosti a rozvoje (AKP, Adalet ve Kalkınma Partisi).

AKP vládne v Turecku od roku 2002. Jedná se o umírněnou islamistickou stranu. Její domácí i zahraniční politika je často označována za neoosmanskou. Turecko se během vlády AKP začalo více angažovat v dění regionu, především na Blízkém východě, ale také v dění celosvětovém. Tato radikální změna celkové koncepce zahraniční politiky Turecka vychází právě z ideologie AKP.

Pochopit tuto změnu je podle mého názoru důležité zvláště pro turecké spojence v NATO, kteří musí reagovat na změny nejen na domácí změny v Turecku, ale také na změnu turecké zahraniční politiky. Porozumět těmto změně je současně důležité pro Evropskou unii a její členy, kterým se Turecko také snaží stát. Realistická analýza nové zahraniční politiky Turecka, charakterizované většími ambicemi na Blízkém východě, je proto pro Českou republiku i ostatní členy NATO a EU důležitá z hlediska pochopení zisků a rizik, které pro nás – jakožto spojence a obchodní partnery Turecka – z těchto změn vychází.

Blízký východ je neklidný a komplikovaný region, v němž v minulosti vznikla řada konfliktů, které mají dopad na celý svět a především na nejbližší okolí, do něhož spadá také Evropa. Turecko je zde důležitým hráčem, má v regionu jednu z nejsilnějších armád i ekonomik. Proto má jeho nové a aktivní zapojení do regionu Blízkého východu od roku 2002, jeho národní zájmy v tomto regionu a jeho politika vůči regionu dopad nejen na region samotný, ale také na Evropu a celý svět.

Ačkoliv je Turecko významným partnerem Evropy a celého Západu a zároveň důležitým hráčem na Blízkém východě, věnuje se mu oproti jiným státům blízkovýchodního regionu, jako například Izraeli, Íránu nebo Saúdské Arábii, menší pozornost. Zájem o Turecko, AKP a jejich ambice vzrostl až v poslední době a souvisí s jeho zvyšující se angažovaností v Syrské krizi a s významným úpadkem demokracie

v zemi. Proto bych chtěl upozornit na turecké ambice na Blízkém východě, které existovaly již před vypuknutím tzv. arabského jara.

Tato práce se zabývá novou zahraniční politikou Turecka vůči Sýrii během vlády AKP od roku 2002 do roku 2011, kdy se region destabilizoval a bylo proto zapotřebí zahraniční politiku opět změnit, ačkoliv oficiálně stále vychází ze stejných principů. Jsou zde rozebrány zahraničně politické koncepce AKP, které jsou konfrontovány s reálnou politikou vůči Sýrii, na kterou se AKP v rámci své nové zahraniční politiky zejména zaměřilo.

V první kapitole nazvané „Historický vývoj turecké zahraniční politiky“ zkráceně popisují její vývoj před rokem 2002, abych zdůraznil, v čem je nová následná zahraniční politika AKP. Ve druhé kapitole „Zahraniční politika AKP“ se pak věnuji již konkrétně teoretické rovině zahraniční politiky AKP. Vysvětluji, odkud pocházejí její myšlenkové kořeny, a rozebírám čtyři základní subjekty zahraniční politiky této strany. Jedná se o „neosmanismus“, ideologický základ AKP v domácí i zahraniční politice, politiku „žádné problémy se sousedy“ a politiku „strategická hloubka“, na kterých byla ve sledovaném období turecká zahraniční politika založena a pojmem „soft power“, který samotná AKP často uvádí jako prostředek nové zahraniční politiky Turecka. Ve třetí kapitole pojmenované „Turecko-syrské vztahy“ sleduji vývoj vztahů mezi Tureckem a Sýrií v období let 2002 až 2011. Na závěr, ve „Shrnutí“, porovnávám teoretické koncepty zahraniční politiky AKP s reálnou zahraniční politikou Turecka vůči Sýrii, čímž se snažím dokázat platnost hypotézy: *Turecká zahraniční politika AKP byla v letech 2002 až 2011 vůči Sýrii neoosmanská, vycházela z konceptů „žádné problémy se sousedy“ a „strategická hloubka“ a vyznačovala se využíváním prostředků „soft power“.*

Aby bylo možno tuto hypotézu potvrdit či vyvrátit, budou v závěru zodpovězeny doplňující otázky: *Byla zahraniční politika AKP neoosmanská? Jaké byly cíle zahraniční politiky AKP v Sýrii a podařilo se jich dosáhnout? Uplatňovala AKP v zahraniční politice vůči Sýrii skutečně koncepty „žádné problémy se sousedy“ a „strategická hloubka“? Byla využívána v zahraniční politice vůči Sýrii „soft power“?*

Zdroje, z nichž práce vychází, jsou cizojazyčné publikace, částečně pak oficiální vyjádření turecké vlády či články od tureckých vládních činitelů. Pro celkový historický přehled jsem vycházel zejména z knih *The New Turkish Republic: Turkey as a Pivotal*

State in the Muslim World od Grahama E. Fullera a *Turkish Foreign Policy Since 1774* od Williama Halea. Graham E. Fuller působí jako pomocný profesor na Simon Fraser University specializující se na politický islám. Jeho kniha se zabývá změnami v turecké domácí i zahraniční politice během vlády AKP. V těchto změnách analyzuje jak novodobé dění, tak jeho návaznosti na celkový historický vývoj Turecka. William Hale je profesorem na University of London a specialistou na Turecko a turecké politické dění. Hale ve své knize popisuje vývoj osmanské/turecké zahraniční politiky od konce 18. století po vypuknutí arabského jara.

Jako hlavní zdroje pro studium neosmanismu jsem použil práci Darko Tanaskoviće *Neo-Ottomanism: A Doctrine and Foreign Policy Practice*. Darko Tanasković je islamolog, orientalista a profesor na Bělehradské univerzitě a v této studii se zabývá fenoménem neosmanismu z hlediska historického vývoje této ideologie a rozebírá jeho dopady na domácí i zahraniční politiku Turecka. U koncepcí „žádných problémů se sousedy“ a „strategická hloubka“ jsem vedle oficiálních proslovů či článků ze stránek tureckého Ministerstva zahraničí či od členů AKP vycházel také ze článku *Pax Ottomana? The Mixed Success of Turkey's New Foreign Policy* od Hugha Popea, uveřejněného v časopise *Foreign Affairs*. Pope, specialista na Turecko, zde rozebírá celkovou tureckou zahraniční politiku během vlády AKP. Pro charakteristiku konceptu „žádné problémy se sousedy“ jsem vycházel ze článku *Turkey's Zero-Problems Foreign Policy* od profesora Ahmeta Davutoğluha z Marmara University, uveřejněného v časopise *Foreign Policy*. V případě „strategické hloubky“, která vychází ze stejnojmenné Davutoğluovy knihy (turecky se kniha jmenuje *Stratejik Derinlik*), jsem se potýkal s problémem chybějícího překladu této knihy z turečtiny. Musel jsem proto vycházet z jejích zkrácených pasáží obsažených například v Davutoğluově článku *Turkey's Foreign Policy Vision: An Assessment of 2007*, otištěném v odborném časopise *Insight Turkey*, ve článku *The Strategic Depth Doctrine of Turkish Foreign Policy* z časopisu *Middle Eastern Studies* od Alexandera Murinsona, specialisty na turecko-izraelsko-ázerbájdžánské vztahy a jednoho z největších netureckých znalců doktríny „strategické hloubky“ a ze studie *Understanding Strategic Depth*, zveřejněné na stránkách *Transatlantic Academy* kterou zpracoval Joshua Walker, odborný asistent na University of Richmond, který se specializuje na region Blízkého východu a především na Turecko. Ti ve svých pracích rozebírají podstatu doktríny „strategické hloubky“. U „soft power“ vycházím jednak ze článků autora tohoto konceptu Josepha Nye, hlavně

však z jeho knihy *Soft Power: The Means To Success In World Politics*, v níž je tato koncepce do hloubky rozebrána. Do diskuze ke koncepci turecké zahraniční politiky a zejména k pojmu neoosmanismus se vyjadřuje řada tureckých i cizích autorů. Jejich specifickým názorům se věnuji ve druhé části této práce.

U turecko-syrských vztahů se opírám zejména o již zmíněné práce Williama Halea a Grahama E. Fullere, ale také o knihu člena Rafik Hariri Center for the Middle East Aarona Steina *Turkey's New Foreign Policy*, ve které popisuje zahraniční politiku Turecka během vlády AKP. Vycházím rovněž z *Turkey and Syria* – speciální zprávy think tanku London School of Economics IDEAS od autora Christophera Phillipse, specialisty na Blízký východ z University of London. V práci také částečně používám informace z článků z médií, jako jsou *Reuters* nebo turecký *Daily Sabah*.

U literatury, jejímiž autory jsou lidé podílející se vytváření zahraniční politiky AKP (konkrétně se jedná o Ahmeta Davutoğlua İbrahima Kalina), je potřeba mít na paměti zaujatost jejich textů, které často vyzdvihují úspěchy turecké zahraniční politiky během vlády AKP více, než je záhodno.

V této práci často používám čtyři již dříve zmíněné pojmy: neoosmanismus, „žádné problémy se sousedy“, „strategická hloubka“ a „soft power“. Termín neoosmanismus se v českém jazyce již pomalu začíná používat a jedná se o překlad anglického „neo-Ottomanism“. Pomalu se začínají zavádět také pojmy „žádné problémy se sousedy“ a „strategická hloubka“, které jsou překlady z anglického jazyka: „zero problems with neighbours policy“ (tento pojem se objevuje také jako „Zero Problems Policy“) a „strategic depth“. Pojem „soft power“, který se do češtiny někdy překládá jako „měkká síla“, používám v originále. Domnívám se, že je jeho anglická verze v českém prostředí srozumitelná a častěji používaná.

V práci často používám termín zahraniční politika Turecka s tím, že od něj neodděluji zahraniční politiku AKP. Zdůvodňuji to tím, že AKP vytvořila v roce 2002 jednobarevnou vládu a od té doby ji po celé sledované období udržela. V důsledku toho jsou v tomto období zahraniční politika Turecka a AKP téměř totožné. Jediné dva subjekty, které vedle AKP zasahovaly ve sledované době do turecké zahraniční politiky, byl prezident Ahmet Necdet Sezer, který ovšem neměl ze své funkce ani politické pozice dostatečnou moc, aby zahraniční politice AKP příliš oponoval a kterého v roce 2007 nahradil kandidát AKP Abdullah Gül, a armáda, která se v této době ovšem

aktivizovala v zahraniční politice minimálně a vláda AKP nad ní získala definitivní převahu v roce 2008.

1. Koncepty zahraniční politiky AKP

1.1 Historický vývoj turecké zahraniční politiky

Nově vzniklá Turecká republika se po první světové válce pod vedením prvního prezidenta Mustafy Kemala Atatürka radikálně rozešla se svým historickým předchůdcem, Osmanskou říší. Atatürk nahradil multietnické a islámsky orientované osmanské hodnoty tureckým etnickým nacionalismem a sekularismem. Arabské písmo bylo nahrazeno latinkou a turečtina prošla celkovou jazykovou obrodou a očistou od převzatých slov z arabštiny a perštiny. Země se celkově reformovala v západním stylu.¹

Turecko se v období před druhou světovou válkou v souladu s Atatürkovým rčením „mír doma, mír ve světě“ izolovalo, zachovávalo neutralitu a nehrálo v regionálním ani světovém dění významnou roli. Země se soustředila především na budování nového národního státu. Turecko sice rozvíjelo vztahy s evropskými zeměmi, na Blízkém východě se však angažovalo minimálně: většina tohoto regionu byla totiž pod nadvládou evropských mocností, a proto bylo potřeba udržovat kontakt spíše s nimi než s regionálními vládami s minimálním vlivem.²

Turecká neutralita a izolace byla ukončena až vývojem na konci druhé světové války, kdy si Sovětský svaz začal nárokovat některá turecká území a vyžadovat rozmístění vojenských posádek v Turecku. Turecko se proto přidalo k západním Spojencům a později roku 1950 vstoupilo do NATO.³ Po celou studenou válku pak Turecko stálo na straně západních Spojenců. Turecko se na Blízkém východě nadále angažovalo jen v omezené míře a k tomuto regionu přistupovalo především z bezpečnostního hlediska. Pro postoj, často „západnější“ než měl Západ, bylo Turecko vnímáno v mezi arabskými sousedy spíše negativně a s nedůvěrou.

Aktivněji se začalo Turecko zapojovat do dění na Blízkém východě až od 70. let 20. století a to především kvůli závislosti na dovozu plynu a ropy z tohoto regionu. Hospodářské kontakty s Blízkým východem se pak začaly dále rozvíjet a měly přímý dopad na ochlazení vztahů s Izraelem a Spojenými státy. Turecko v té době ve prospěch

¹ Graham E. Fuller, *The New Turkish Republic: Turkey as a Pivotal State in the Muslim World* (Washington D.C.: United States Institute of Peace Press, 2008), 25.

² Ibid., 28.

³ William Hale, *Turkish Foreign Policy Since 1774* (Abingdon: Routledge, 2013), 85.

zachování úzkých obchodních vztahů s blízkovýchodními sousedy přestalo jednostranně podporovat Izrael. Hospodářsky motivovaná zahraniční politika pak na přelomu 80. a 90. let 20. století za vlády premiéra a později prezidenta Turguta Özala vyvrcholila. Turecko se plně otevřelo Blízkému východu za vlády Necmettina Erbakana (1996-97), vůdce islamistické Strany blahobytu (RP, Refah Partisi). Během jeho vlády začalo Turecko více spolupracovat s islámskými zeměmi z celého světa.⁴

Turecká zahraniční politika tak od 20. do 90. let 20. století prošla složitým vývojem. Země se nejprve izolovala, ale tváří v tvář bezpečnostním a později hospodářským hrozbám se začala zapojovat do celosvětového i regionálního dění. Tento vývoj pak vyvrcholil v 90. letech, kdy se Turecko začalo v mezinárodním a regionálním dění angažovat aktivněji, a to především s ohledem k hospodářskému rozvoji a obchodu s okolními zeměmi a směrem ke spolupráci s kulturně a nábožensky blízkými zeměmi.

1.2 Zahraniční politika AKP

Vláda Necmettina Erbakana a jeho islamistické Strany blahobytu skončila roku 1997 takzvaným „postmoderním pučem“, kdy armáda vydala memorandum, kterým vládu de facto sesadila.⁵ Strana blahobytu byla sesazena, protože byla armádou považována za příliš islamistickou, a později zakázána pro porušování oddělení náboženství a státu. Stejně tak byla zakázána její nástupkyně Strana ctnosti (FP, Fazilet Partisi).⁶ Řada jejích členů následně vytvořila AKP, která vstoupila do tureckého parlamentu roku 2002 a která od té doby v Turecku vládne.

Ačkoliv se jedná rovněž o islamistickou stranu, AKP se od svých předchůdkyň RP a FP lišila umírněnějšími názory zejména v otázkách Západu, Izraele, Evropské unie, sekularismu a kemalistického dědictví a na rozdíl od nich se jí také podařilo vytvořit jednobarevnou vládu. Umírněné názory pravděpodobně AKP zajistily jak lepší vztahy s armádou, tradiční ochránkyní tureckého sekularismu, tak větší množství hlasů ve volbách.⁷

⁴ Fuller, *The New Turkish Republic*, 40-43

⁵ Tarik Ouzlu, „Soft power in Turkish foreign policy“, *Australian Journal of International Affairs* 61, No. 1 (March 2007): 89.

⁶ „A Brief History of Today’s Turkey, Part 1: The Rise of Erdoğan and his AKP“, *NU Middle East Review*, www.numiddleeastreview.com/a-brief-history-of-todays-turkey-part-1/ (staženo 28. 4. 2017).

⁷ Fuller, *The New Turkish Republic*, 49.

Přes umírněné názory si však AKP zachovala hlavní myšlenkový proud zahraniční politiky nejen svých předchůdkyň. Jedná se hlavně o neoosmanismus, zjednodušeně myšlenku, že by se Turecko nemělo odvracet od své osmanské minulosti, ale naopak svou osmanskou identitu posílit. Zahraniční politika AKP pak konkrétně vychází ze dvou koncepcí profesora zahraničních vztahů Ahmeta Davutoğlu. Ahmet Davutoğlu je profesorem mezinárodních vztahů na Marmara University a ve vládě AKP nejprve zastával post premiérova poradce pro zahraniční otázky. Z této zprvu malé kanceláře, informující premiéra o každodenním světovém dění, však spolu s Erdoğanem vytvořili středisko strategicky a ideologicky zásadním způsobem ovlivňující tureckou zahraniční politiku.⁸ Ahmet Davutoğlu měl z této pozice – a později z pozice ministra zahraničí (2009-2014) – velký vliv na směr turecké zahraniční politiky. Jeho dvě zahraničně politické koncepce jsou „žádné problémy se sousedy“ a „strategická hloubka.“ Zahraniční politika AKP se dále projevila především s větším důrazem na soft power, než tomu bylo dříve. Tyto čtyři rozměry zahraniční politiky AKP jsou do značné míry vzájemně propojené a vycházejí ze sebe navzájem.

1.3 Neoosmanismus

Neoosmanismus je termín, který začal být v poslední době hojně používán v diskuzích o směřování Turecka především v zahraniční politice, má však význam i v politice domácí. Přes frekventované používání tohoto pojmu však neoosmanismus nemá žádnou jednotnou definici.

1.3.1 Vývoj neoosmanismu

Termín neoosmanismus poprvé použil akademik a fejetonista Cengiz Çandar na počátku 90. let. Jednalo se o intelektuální hnutí, které volalo po nové zahraniční politice Turecka na území bývalé Osmanské říše, a které očekávalo, že se Turecko stane vůdcem muslimského a turkického světa a hlavní mocností Eurasie.⁹

Neoosmanismus je spojován s islámem a reislamizací Turecka. Tento proces začal pomalu po Atatürkově smrti, kdy jeho nástupce İsmet İnönü roku 1946 povolil existenci více politických stran a roku 1950 první svobodné parlamentní volby. V nich

⁸ Alexander Murinson, „The Strategic Depth Doctrine of Turkish Foreign Policy“, *Middle Eastern Studies* 42, No. 6 (November 2006): 947.

⁹ Murinson, „Strategic Depth Doctrine“, 946-947.

Atatürkova Republikánská lidová strana (CHP, Cumhuriyet Halk Partisi), nositelka kemalistických a tedy protiosmanských myšlenek, prohrála a tím pádem ztratila dominantní vliv ve státě. Jednotliví politici a strany od té doby přinášeli do turecké politiky umírněnější postoje vůči islámu v Turecku. Postupem času začalo docházet k syntéze islámu, odkazu tureckých dějin a tureckého nacionalismu, jako se tomu stalo například v případě Nacionálně činné strany (MHP), vzniklé roku 1969. V 80. letech během vlády generála Kenana Evrena došlo v Turecku k další rehabilitaci postavení islámu. Ve školách se začalo povinně vyučovat o islámu a začaly se distribuovat brožury, knihy, vysílat televizní seriály, filmy a další materiál propagující islámské hodnoty a oslavující velikost Osmanské říše. Současně byly navázány užší vztahy s dalšími islámskými zeměmi.¹⁰

Významně se však turecká zahraniční politika změnila na přelomu 80. a 90. let za vlády Turguta Özala. Zastával nejprve funkci premiéra, později prezidenta a za jeho vlády se začal pro tureckou zahraniční politiku používat termín „neosmanismus“.¹¹ Během tohoto období se rozpadl Sovětský svaz, nově samostatné turkické republiky ve střední Asii spolu s Ázerbájdžánem otevřely zahraniční politice nečekané možnosti k navázání spolupráce s „turkickými bratry“ a konflikt na Balkáně vzbudil historicky motivované emoce.¹² Özal, jak již bylo nastíněno, byl politikem stojícím za hospodářskou expanzí a liberalizací Turecka, v rámci které se Turecko mimo jiné otevřelo saúdským islámským bankám. Zároveň však prosazoval návrat Turecka k osmanským a islámským tradicím. Özal se také stal prvním tureckým prezidentem, který podnikl pout' do Mekky.¹³

Je otázkou, do jaké míry byla turecká angažovanost na Balkáně a ve střední Asii po pádu Sovětského svazu vedena Özalovým ideologickým přesvědčením, a do jaké míry se jednalo o pragmatický krok. Každopádně se Turecko začalo na Balkáně poměrně aktivně angažovat v regionálních multilaterálních iniciativách, jako je

¹⁰ Darko Tanasković, *Neo-Ottomanism: A Doctrine and Foreign Policy Practice* (Belegrade: CIVIS, 2013), 21-25.

¹¹ Nicholas Danforth, „Ideology and Pragmatism in Turkish Foreign Policy: From Atatürk to the AKP“, *Turkish Policy Quarterly* 7, No. 3 (December 2008): 89, <http://turkishpolicy.com/Files/ArticlePDF/ideology-and-pragmatism-in-turkish-foreign-policy-from-aturk-to-the-akp-fall-2008-en.pdf> (staženo 28. 4. 2017).

¹² Murinson, „Strategic Depth Doctrine“, 946.

¹³ Tanasković, *Neo-Ottomanism*, 25-27.

například Jihovýchodoevropský proces spolupráce (South-East European Cooperation Process), a zasazovat se za práva Muslimů/Bosňáků a později, během vlády Özalova nástupce Süleymana Demirela také za práva Kosova.¹⁴ Nicholas Danforth, politický analytik washingtonského Bipartisan Policy Center, k Özalově neoosmanské zahraniční politice uvádí, že tak byla pojmenována až ex post, a že v Özalově době byla jako neoosmanská chápána spíše Özalova vize Turecka coby multikulturního státu, začleňujícího do své turecké identity také islámskou a kurdskou identitu – podobně jako byla Osmanská říše mnohonárodnostním státem.¹⁵

Za Özalovy vlády došlo k významnému posunu směrem k rehabilitaci islámu a osmanského dědictví v Turecku. Prakticky se však neoosmanská politika projevovala spíše jako vedlejší produkt pragmatické zahraniční politiky, do značné míry ovlivněné geopolitickým vývojem, na který nemělo Turecko velký vliv. Tento posun k akceptování islámu a osmanského dědictví byl však velmi důležitou změnou, jež měla vliv na další vývoj turecké politické scény.

Další posun přišel s Necmettinem Erbakanem a jeho Stranou blahobytu. Erbakan je považován za prvního tureckého islamistického premiéra, který obrátil pozornost od jedné historické části – Balkánu – k další, totiž k Blízkému východu. Erbakana inspirovaly spíše panislámské než neoosmanské představy a v jejich duchu nastínil možnou panislámskou unii. Své představy však nedokázal zrealizovat, protože byl sesazen armádou a byla mu na pět let zakázána politická činnost. Podobně dopadl také tehdejší istanbulský starosta Recep Tayyip Erdoğan, který byl navíc na čtyři měsíce uvězněn pro veřejné recitování části panturkické básně.¹⁶

Poslední kapitolou tureckého neoosmanismu je stávající vláda AKP v čele s premiérem, nyní prezidentem Erdoğanem, která trvá od roku 2002.¹⁷ Neoosmanismus AKP byl považován za pragmatictější než u jejích předchůdců, což mohlo souviset s opatrnou rétorikou AKP kvůli strachu z opakování „postmoderního puče“ vůči Erbakanově Straně blahobytu. Podle Malika Muftiho, profesora na Harvard University, byla rétorika AKP ze začátku mírná a neoosmanských a islamistických prvků přibývalo

¹⁴ Ibid., 28-31.

¹⁵ Danforth, „Ideology and Pragmatism“, 90.

¹⁶ Tanasković, *Neo-Ottomanism*, 32-33.

¹⁷ Erdoğanovi skončil zákaz politické činnosti až roku 2003. AKP v parlamentu do té doby vedl jako premiér Abdullah Gül. Roku 2003 vyhrála AKP předčasné volby v čele s Erdoğanem.

s tím, jak AKP získávala převahu nad armádou – nejprve po omezení moci Národní bezpečnostní rady roku 2003 a poté po sérii zatýkání a soudů s armádními představiteli na základě údajných důkazů o připravovaném puči roku 2008.¹⁸ Vedle opatrnosti se podle Danfortha neosmanismus AKP lišil od svých předchůdců dále větším zaměřením zahraniční politiky nejen na muslimské státy, ale také na vztahy s křesťanskými sousedy jako Řeckem a Bulharskem.¹⁹ Celkově je ale neosmanismus AKP vnímán jako posun zahraniční orientace od USA na Blízký východ.²⁰

1.3.2 Definice neosmanismu

Darko Tanasković píše, že by neosmanismus měl být vnímán jako „komplexní makro-ideologická platforma, podle které by současné Turecko, jako právoplatný civilizační dědic Osmanské říše, mělo znovu přijmout celé [osmanské] spirituální, kulturní a politické dědictví, aby si tak mohlo zajistit a efektivně hrát roli globální mocnosti,“ přičemž „musíme mít na mysli, že neosmanská zahraniční politika je pouze nejviditelnější okraj vyvíjející se složité ideologické, kulturní, hospodářské a politické směsice.“²¹

Tanasković zároveň zdůrazňuje, že „neosmanismus je neoddělitelně propojený s islamismem.“ Vztah mezi islamismem a neosmanismem je sice velmi komplikovaný, ale „nedílná spojitost mezi tendencí posilování neosmanismu a vzrůstajícím vlivem islámu ve všech sférách turecké společnosti“ je poměrně jasná.²² Oproti tomu Soner Çağaptay, ředitel tureckého výzkumného programu na Washington Institute for Near East Policy, chápe osmanskou zahraniční politiku jako sekulární a imperialistickou. Tím

¹⁸ Malik Mufti, „The AK Party’s Islamic Realist Political Vision: Theory and Practice“, *Politics and Governance* 2, No. 2 (October 2014): 34-36, www.cogitatiopress.com/politicsandgovernance/article/view/48/52 (staženo 28. 4. 2017).

¹⁹ Danforth, „Ideology and Pragmatism“, 91.

²⁰ Michael Rubin, „Shifting Sides? The problems of neo-Ottomanism“, *National Review Online* (August 2004), www.meforum.org/628/shifting-sides (staženo 28. 4. 2017).

²¹ Tanasković, *Neo-Ottomanism*, 11.

²² *Ibid.*, 13.

pádem by měl být neosmanismus také sekulární a imperialistický.²³ Tento názor je však ojedinělý.

Tanasković vidí neosmanismus jako přímý protiklad kemalismu.²⁴ pokud kemalismus zastává omezení vlivu islámu v Turecku, jeho separaci od státu a izolacionismus, pak neosmanismus klade důraz na obnovení vlivu islámu v Turecku a aktivní zahraniční politiku. Obě ideologie kladou přitom společný důraz na turecký etnický nacionalismus. Podobné stanovisko zastává také Ömer Taşpınar, profesor na National War College ve Washingtonu D.C., podle něhož neosmanismus – na rozdíl od kemalismu – „přijímá velkou, geostrategickou roli Turecka jako fungujícího a angažovaného hráče v regionu, který se snaží řešit regionální a celosvětové problémy.“²⁵

Neosmanismus již samotným názvem evokuje snahu o obnovení Osmanské říše. To však Taşpınar odmítá: „(...) neosmanismus je v zásadě šíření turecké ‚soft power‘ – most mezi Východem a Západem, muslimskými národy, sekulárními státy, demokratickým systémem a kapitalistickou ekonomickou silou. Jako francouzskému gaullismu mu jde o tureckou ‚velikost‘ a vliv v zahraniční politice.“²⁶ Oproti tomu Sheharyar Khan z National Defence University v Islámábádu tvrdí, že konkrétně neosmanismus AKP se projevuje jako přeměna okolních arabských zemí podle představ AKP,²⁷ což je ovšem poměrně radikální prohlášení.

Typické pro neosmanismus AKP je, že politici, kteří takovou politiku prosazují, neosmanskou agendu popírají. Ahmet Davutoğlu jako architekt turecké zahraniční politiky odmítal obvinění, že by tato politika byla neosmanská.²⁸ Stejně tak İbrahim Kalın, bývalý ředitel think tanku SETA (Siyaset, Ekonomi ve Toplum

²³ Soner Cagaptay, „The AKP's Foreign Policy: The Misnomer of "Neo-Ottomanism"“, *The Washington Institute for Near East Policy* (April 2009), www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/view/the-akps-foreign-policy-the-misnomer-of-neo-ottomanism (staženo 28. 4. 2017).

²⁴ Tanasković, *Neo-Ottomanism*, 17.

²⁵ Ömer Taşpınar, „Turkey's Middle East Policies: Between Neo-Ottomanism and Kemalism“, *Carnegie Endowment for International Peace* (October 2008), 3, carnegieendowment.org/files/cmec10_taspinar_final.pdf (staženo 28. 4. 2017).

²⁶ Ibid., 3.

²⁷ M. Sheharyar Khan, „The Transformation of Turkish Foreign Policy Towards the Middle East“, *Policy Perspectives* 12, No. 1 (2015): 48.

²⁸ „The Davutoglu effect“, *The Economist*, www.economist.com/node/17276420 (staženo 28. 4. 2017).

Araştırmaları Vakfı, Foundation for Political, Economic and Social Research), úzce spojeného s AKP, a současný tiskový mluvčí prezidenta Erdoğan, se opakovaně vyhrazuje vůči pojmu „neosmanismus“ jakožto „imperialistickému dobrodružství“, ačkoliv se hlásí k osmanské tradici Turecka.²⁹ Důvodem, proč popírají své přidružení k neosmanismu, je patrně negativní konotace, kterou tento pojem má, což si vedení AKP jistě uvědomuje. Další důvod, proč neosmanismus dlouhodobě vedení AKP odmítalo je fakt, že by tento termín jistě popuzoval armádu, která mohla AKP sesadit podobně, jako Erbakana.

Neosmanismus je tedy koncepce domácí a zahraniční politiky, která je založená na islámských hodnotách, tureckém nacionalismu a osmanském kulturním a historickém dědictví. Neosmanská zahraniční politika má proto tendenci zaměřovat se na země bývalé Osmanské říše, především na muslimské země, ale také na turkické země Střední Asie, které součástí Osmanské říše nikdy nebyly. V těchto zemích se snaží získat vliv prostřednictvím „soft power“ a tak je sjednotit (ne nutně do jednoho státu, spíše ve smyslu unie) pod vedením Turecka. Hodnoty AKP, která jakékoliv spojení s neosmanismem odmítá, jsou v zásadě ztělesněním neosmanismu.

1.4 „Žádné problémy se sousedy“

„Žádné problémy se sousedy“ je jeden ze dvou konceptů turecké zahraniční politiky za vlády AKP vytvořených Ahmetem Davutoğluem. Turecko mělo během studené války se sousedy poměrně negativní vztahy. Zatímco Sovětský svaz na severu byl přímým nepřitelem, řada sousedů na východ a na jih od Turecka se Sovětským svazem spolupracovala, což se promítlo do špatných vztahů s Tureckem. Vztahy s Řeckem a Bulharskem byly historicky také negativní. Situace se změnila s koncem studené války, kdy Turecko začalo vztahy s řadou sousedů – často cestou rozvíjení hospodářských vztahů – zlepšovat.³⁰

²⁹ İbrahim Kalın, „Turkey’s New Cultural Life-world“, *Daily Sabah* (September 2, 2014), <https://www.dailysabah.com/columns/ibrahim-kalin/2014/09/02/turkeys-new-cultural-lifeworld> (staženo 28. 4. 2017) nebo İbrahim Kalın, „Soft Power and Public Diplomacy in Turkey“, *Perceptions* 16, No. 3 (Fall 2011), sam.gov.tr/wp-content/uploads/2012/01/ibrahim_kalin.pdf (staženo 28. 4. 2017).

³⁰ Hugh Pope, „Pax Ottomana? The Mixed Success of Turkey’s New Foreign Policy“, *Foreign Policy* 89, No. 6 (November/December 2010): 164.

I přesto však byly vztahy Turecka s některými sousedy i nadále historicky komplikované a často velice špatné. Proto byl koncept „žádné problémy se sousedy“ důležitou změnou. Davutoğlu, vědom si složitosti regionu ve kterém se Turecko nachází, chápal, že nestabilita v blízkém okolí přímo působí na stabilitu Turecka. Proto se snažil prosazovat politiku „žádných problémů se sousedy.“³¹ Jak se píše na oficiálních internetových stránkách tureckého ministerstva zahraničí, Turecko se proto v duchu „žádných problémů se sousedy“ snaží vyřešit často historické konflikty a spory se sousedy i mezi nimi. Podle těchto stránek se jedná o dlouhodobý cíl a ideál, přesto se Turecko aktivně snaží dosáhnout řešení pomocí mírových prostředků.³² Davutoğlu dále tvrdí, že se Turecko pomocí aktivní zahraniční politiky také snaží předcházet dalším krizím a konfliktům.³³

Politika „žádné problémy se sousedy“ se od nástupu AKP projevila normalizací nebo zlepšením vztahů mimo jiné s Řeckem, Gruzii, Ruskem, Íránem, Afghánistánem a Sýrií,³⁴ snahou řešit spory mezi Sýrií a Izraelem nebo navázat dialog mezi sunnity, šíity a Kurdy v Iráku,³⁵ na druhou stranu však vztahy s Arménií nebo konflikt na Kypru nebyly zdaleka vyřešeny.³⁶ Naopak vztahy s Izraelem, tradičním spojencem Turecka, se

³¹ „Speech Delivered by the Minister of Foreign Affairs H.E. Ahmet Davutoğlu at the 28th Annual Conference on US-Turkish Relations Organized by ATC-DEIK: “Turkey-US relations: A Model Partnership, Global and Regional Dimensions” (Washington DC, 2 June 2009)“, Official Site of the Ministry of Foreign Affairs of the Republic of Turkey, www.mfa.gov.tr/minister_s-speechat-the-28th-annual-conference-on-us-turkish-relations.en.mfa (staženo 28. 4. 2017).

³² „Policy of Zero Problems with our Neighbors“, Official Site of the Ministry of Foreign Affairs of the Republic of Turkey, www.mfa.gov.tr/policy-of-zero-problems-with-our-neighbors.en.mfa (staženo 28. 4. 2017).

³³ Ahmet Davutoğlu, „Turkey’s Zero-Problems Foreign Policy“, *Foreign Policy* (May 20, 2010), foreignpolicy.com/2010/05/20/turkeys-zero-problems-foreign-policy/ (staženo 28. 4. 2017).

³⁴ Pope, „Pax Ottomana?“, 164-165.

³⁵ Fadi Hakura, „Turkey and the Middle East: Internal Confidence, External Assertiveness“, *Chatham House* (November 2011), 3, https://www.chathamhouse.org/sites/files/chathamhouse/public/Research/Europe/bp1111_hakura.pdf (staženo 28. 4. 2017).

³⁶ Pope, „Pax Ottomana?“, 164-165.

výrazně zhoršily.³⁷ Podle Hughu Popea přes tyto neúspěchy politika „žádných problémů se sousedy“ přinesla na Blízký východ více stability.³⁸

1.5 „Strategická hloubka“

Strategická hloubka je doktrína vycházející ze stejnojmenné knihy, kterou napsal Ahmet Davutoğlu. Hlavní myšlenkou této doktríny je, že by Turecko mělo přestat nacházet na periferii světového dění. Mělo by překonat svoji tradiční izolaci a závislost na Západě a začít hrát větší roli v regionu i ve světě.³⁹

Strategická hloubka země je podle Davutoğlua založena na geografické hloubce a historické hloubce.⁴⁰ Davutoğlu dělí země podle jejich geografické polohy na tři druhy zemí: kontinentální země, periferní země a centrální země. Kontinentální země jako Spojené státy nebo Austrálie (ale například také Evropa jako celek) jsou jasně geograficky vymezené, jsou samostatné a mají relativně jednotnou kulturu. Periferní země jako Spojené království nebo Japonsko se od kontinentálních zemí kulturně liší a mají s nimi speciální vztah. Centrální země, jako například Turecko nebo Německo jsou země, ve kterých dochází k přechodu mezi jednotlivými kontinentálními zeměmi a jejich kulturami.⁴¹

Podle Davutoğlua geografická poloha Turecka jakožto centrální země je o to unikátnější, že se nachází přímo ve středu „Afro-Euroasie“, tedy že se rozkládá přes Evropu a Asii a přes Středozemní moře je v kontaktu s Afrikou. Tato unikátní poloha přináší výhody i nevýhody: Turecko má díky ní přístup ke všem těmto regionům a díky tomu v nich hraje důležitou roli na mezinárodním poli. Na druhou stranu se ale Turecka dotýkají všechny konflikty v okolních regionech.⁴² Turecko tak například není jen „další“ středomořská nebo černomořská země jako Řecko nebo Bulharsko, protože je

³⁷ Ibid., 167-168.

³⁸ Ibid., 165.

³⁹ Hakura, „Turkey and the Middle East“, 6.

⁴⁰ Murinson, „Strategic Depth Doctrine“, 947.

⁴¹ Ahmet Davutoğlu, „Turkey’s Foreign Policy Vision: An Assessment of 2007“, *Insight Turkey* 10, No. 1 (2008): 78, file.setav.org/Files/Pdf/ahmet-davutoglu-turkeys-foreign-policy-vision-an-assessment-of-2007.pdf (staženo 28. 4. 2017).

⁴² „Speech Delivered by the Minister of Foreign Affairs“, Official Site of the Ministry of Foreign Affairs of the Republic of Turkey.

Turecko stejně zemí středomořskou nebo černomořskou jako kavkazskou nebo blízkovýchodní.⁴³

Historická hloubka je vlastnost země, která se nachází v centru světového dění.⁴⁴ Podle Davutoğlu některé státy hrají díky svému významnému historickému a kulturnímu dědictví velkou regionální roli. Turecko jako nástupce Osmanské říše má velké historické i kulturní dědictví, mimo to v Turecku žije spousta potomků národů kdysi obývajících Osmanskou říši, kteří se na území současného Turecka v minulosti přistěhovali a dodnes skrze své dědictví Turecko ovlivňují.⁴⁵

Doktrína strategické hloubky vychází z kombinace unikátní geografické polohy Turecka na pomezí několika regionů a historického odkazu Osmanské říše, skrze kterou je Turecko se svým okolím spojeno. V Turecku se spojují vlivy ze všech zemí, jejichž historický odkaz nese. Turecko je zároveň zemí blízkovýchodní, balkánskou, kavkazskou, středoasijskou, kaspickou, středozemní i černomořskou. S přihlédnutím k tomuto postavení by mělo, jak tvrdí Davutoğlu, opustit svoji tradičně vedlejší roli v regionu a začít prosazovat aktivní zahraniční politiku, kterou by zajistilo bezpečnost a stabilitu nejen sobě, ale současně svým sousedům.⁴⁶ Podle Aarona Steina jde ale AKP spíše o rozšíření turecké sféry vlivu v tomto regionu.⁴⁷

Turecko se má podle Davutoğlu jako přirozený dědic Osmanské říše kdysi sjednocující muslimský svět opět stát „muslimskou supervelmocí.“ Turecko by nemělo být příliš závislé na svých západních Spojencích, toto spojení by mělo vyvážit dobrými vztahy a spojeními s jinými státy na regionální i celosvětové úrovni, například s Íránem nebo Ruskem. Mělo by se také navrátit do regionu bývalé Osmanské říše, vyřešit historické křivdy a převzít větší zodpovědnost za stabilitu v této oblasti. Turecko by také mělo klást větší důraz na společnou islámskou kulturu a dobré

⁴³ „The "Strategic Depth" that Turkey Needs', An Interview with Ahmet Davutoglu“, *The Turkish Daily News* (September 15, 2001) cit. podle Murinson, „Strategic Depth Doctrine“, 952.

⁴⁴ Ibid., 951.

⁴⁵ Davutoğlu, „Turkey's Foreign Policy Vision“, 78.

⁴⁶ Ibid., 79.

⁴⁷ Aaron Stein, *Turkey's New Foreign Policy: Davutoglu, the AKP and the Pursuit of Regional Order* (London: RUSI, 2014), 7.

historické vztahy s řadou islámských zemí, jako je například Pákistán nebo Afghánistán.⁴⁸

Jestliže si koncept „žádné problémy se sousedy“ dává za cíl vyřešit existující konflikty se sousedy, normalizovat a navázat s nimi pozitivní vztahy, pak doktrína „strategické hloubky“ si klade za cíl využít svou geografickou polohu, historické vazby se sousedy a aktivnější zahraniční politiku ke zlepšení pozice Turecka v regionu a zvětšit zde jeho vliv.

Protože doktrína „strategické hloubky“ poměrně explicitně navazuje na historické i geografické dědictví Osmanské říše, je jedním z hlavních důvodů, proč je zahraniční politika AKP označována za neosmanskou.⁴⁹

1.6 „Soft power“

Moc je schopnost něčeho dosáhnout. Joseph Nye rozděluje moc na dva druhy: „hard power“ a „soft power“. „Hard power“ je moc, díky které můžeme někoho donutit, přimět nebo uplatit aby něco udělal. V oblasti mezinárodních vztahů může jeden stát (případně nestátní hráč) k dosažení svých cílů napadnout stát druhý nebo vůči němu zavést hospodářské sankce, může mu napadením nebo sankcemi pohrozit nebo může druhý stát uplatit.

„Soft power“ je abstraktnější pojetí moci. Zjednodušeně řečeno: díky ní není třeba druhého nutit, aby něco učinil, protože tak chce činit sám – má stejné cíle jako já. Hlavním faktorem v „soft power“ je atraktivita jednoho státu (nestátního hráče) pro ostatní.

Podle Josepha Nye, autora konceptu „soft power“, se s rapidně rozvíjejícími se komunikačními technologiemi a zdokonalující se infrastrukturou současně posiluje propojení světa a světového obchodu a jednotlivé země se na sobě stávají závislejšími.⁵⁰ Modernizace, urbanizace, lepší komunikace nebo silnější sociální mobilizace nejsou již v rámci nacionalismu pouze fenomény západních „rozvinutých“ zemí, ale jsou

⁴⁸ Joshua Walker, „Understanding Strategic Depth“, *Transatlantic Academy* (August 2010), www.transatlanticacademy.org/publications/understanding-strategic-depth-joshua-walker (staženo 28. 4. 2017).

⁴⁹ Např. Murinson, „Strategic Depth Doctrine“, 12-13.

rozšířeny po celém světě.⁵¹ Válka za účelem dobytí nových území a zdrojů se tak stává stále nákladnější. V hospodářsky propojeném světě není výhodné válčit s obchodním partnerem, velké utrpení civilistů a destrukce měst přenášené živě do televizí a na internet po celém světě pobuřují světovou veřejnost a nacionalismem probuzený civilní odpor spolu s rozšířenými moderními vojenskými technologiemi způsobují útočnickovi větší ztráty, než si může dovolit.

S tím, jak se prostředky „hard power“ stávají stále méně použitelnými, získávají na významu prostředky „soft power“: schopnost efektivně komunikovat s ostatními a předávat jim své myšlenky ve formě jim srozumitelné a atraktivní. Stát může díky „soft power“ na mezinárodním poli dosáhnout kýženého výsledku tak, že ho chtějí dosáhnout také státy ostatní, nebo že ostatní státy souhlasí s pozicí toho státu a podporují jej. Atraktivní myšlenky schopné ovlivnit to, čeho chtějí ostatní státy dosáhnout, nejsou sice nové – různé kultury, ideologie a instituce jsou využívány různými státy od nepaměti – v současném stále více propojeném světě však získávají na významu.⁵²

Zdroji „soft power“ jsou primárně kultura, politické hodnoty a zahraniční politika země.⁵³ Tyto prostředky není jednoduché ovládat. Kulturu nebo politické hodnoty státu nelze jednoduše změnit tak, jako přesunout armádu z jednoho místa na druhé. Skutečnost, že kontrolovat a využívat „soft power“ není jednoduché, však neznamená, že „soft power“ není důležitá nebo méně efektivní.⁵⁴ Ve světě, kde je využití „hard power“ daleko nákladnější než dříve, je naopak potřeba zaměřit se na „soft power“.

Je ovšem třeba brát v úvahu, že různé prostředky „soft power“ mohou v závislosti na příjemci informace působit pozitivně i negativně.⁵⁵ Například panislamismus může být sice atraktivní pro některé muslimy po celém světě, mezi nemuslimy však pravděpodobně příliš atraktivity nezíská.

⁵⁰ Joseph S. Nye, „Soft Power“, *Foreign Policy* No. 80 (Fall 1990): 161, <http://www.jstor.org/stable/1148580> (staženo 3. 4. 2017).

⁵¹ Ibid., 162-3.

⁵² Ibid., 166-7.

⁵³ Joseph S. Nye, *Soft Power: The Means to Success in World Politics* (New York: Public Affairs, 2004), 11.

⁵⁴ Ibid., 8.

⁵⁵ Nye, „Soft Power“, (1990), 168.

1.6.1 Turecká „soft power“

Turecko je historicky chápáno jako země využívající spíše svou „hard power“. Po první světové válce se Turecko snažilo zachovat nezávislost vůči vítězným velmocím, po druhé světové válce se snažilo zachovat nezávislost vůči Sovětskému svazu, a proto hodně investovalo do armády. Během studené války bylo Turecko chápáno celosvětově i regionálně jako loajální spojenec Západu a často také jako loutka Západu. Dlouhou dobu byl tureckým hlavním spojencem v regionu Izrael, jehož negativní vnímání arabskými státy, podobně jako negativní vnímání USA, vedlo k negativnímu chápání Turecka mezi sousedy na Blízkém východě. V 90. letech byla situace v regionu poměrně komplikovaná, konfrontační a zaměřená na používání „hard power“. ⁵⁶

Turecko začalo být na Blízkém východě vnímáno pozitivně hlavně až s nástupem AKP. Příčinou toho byla nová zahraniční i domácí politika. Na rozdíl od první války v Zálivu se Turecko odmítlo podílet na americké invazi do Iráku, začalo se vymezovat vůči Izraeli v Izraelsko-palestinském konfliktu a začalo v zahraniční politice prosazovat spíše spolupráci se sousedy namísto sekuritizace zahraniční politiky. Tyto změny byly mezi arabskými sousedy na Blízkém východě vnímány pozitivně. Pozitivně byla vnímána také turecká snaha o členství v EU. ⁵⁷

V domácí politice pokračovalo Turecko v trendu rehabilitace islámu, hospodářsky se stabilizovalo a stalo se jednou z nejsilnějších ekonomik Blízkého východu. ⁵⁸ K hlavnímu posunu k „soft power“ došlo hlavně po volbách roku 2007 a především poté, co se stal ministrem zahraničí Ahmet Davutoğlu (2009). V té době se snižoval velký vliv armády na zahraniční politiku a naopak vzrůstal vliv různých obchodních asociací. ⁵⁹ K pozitivnímu vnímání Turecka na Blízkém východě přispěl

⁵⁶ Ouzlu, „Soft power in Turkish foreign policy“, 84-85.

⁵⁷ Meliha Benli Altunışık, „Challenges to Turkey's Soft Power in the Middle East“, *TESEV* (June 3, 2011): 1-2, tesev.org.tr/wp-content/uploads/2015/11/Challenges_To_Turkeys_Soft_Power_In_The_Middle_East.pdf (staženo 28. 4. 2017).

⁵⁸ Altunışık, „Challenges to Turkey's Soft Power“, 2.

⁵⁹ Eleni Fotiou a Dimitrios Triantaphyllou, „Assessing Turkey's “Soft Power” Role: Rhetoric versus Practice,“ *The International Spectator* 45, No. 1 (March 2010): 99-100.

také vývoz tureckých kulturních produktů (zejména telenovel), což dokonce vedlo k většímu zájmu arabských turistů o Turecko.⁶⁰

Vedle faktické změny turecké zahraniční politiky a dalších faktorů, které vedly ke zvýšení popularity Turecka na Blízkém východě, se AKP začalo také rétoricky hlásit k využívání „soft power“. Ahmet Davutoğlu se často odkazuje k „soft power“ ve svých proslovech i článcích.⁶¹ Vedení AKP spojuje „soft power“ s výše zmíněnými zahraničněpolitickými koncepty – „žádné problémy se sousedy“ a „strategická hloubka“ – a vedle hospodářského rozvoje Turecka klade důraz na sílu turecké demokracie a občanské společnosti v Turecku⁶² (je ovšem otázka, do jaké míry se dá Turecko označit za silnou demokracii). İbrahim Kalın chápe turecké „osmanské dědictví“ jako společnou pozitivní zkušenost celého Blízkého východu a tureckou „soft power“ chápe jako turecké historické dědictví, která Turecku umožňuje vytvořit si sféru vlivu v regionu Blízkého východu.⁶³

2 Turecko-syrské vztahy

2.1 Turecko-syrské vztahy před rokem 2002

Vztahy mezi Tureckem a Sýrií byly tradičně špatné a několikrát se obě země přiblížily válečnému stavu. Během studené války oba státy stály proti sobě. Zatímco Turecko bylo členem NATO a loajálním spojencem Spojených států a Izraele, Sýrie inklinovala k Sovětskému svazu. Mimo to byly vztahy mezi oběma zeměmi do značné míry negativně ovlivňovány nově vzniklými národními identitami. Zatímco kemalistické Turecko zavrhlou svou osmanskou minulost spolu s arabskými a muslimskými kořeny země, syrský arabský nacionalismus se formoval v kontrastu právě vůči turecké Osmanské říši.⁶⁴

⁶⁰ Altunışık, „Challenges to Turkey's Soft Power“, 2.

⁶¹ „Speech Delivered by the Minister of Foreign Affairs“, Official Site of the Ministry of Foreign Affairs of the Republic of Turkey nebo Davutoğlu, „Turkey's Zero-Problems Foreign Policy“.

⁶² Např. Kalın, „Soft Power and Public Diplomacy in Turkey“, 10; v Davutoğlu, „Turkey's Zero-Problems Foreign Policy“ je také patrný důraz na sílu demokracie v Turecku, ačkoliv není explicitně spojována se soft power.

⁶³ Kalın, „Soft Power and Public Diplomacy in Turkey“, 10.

⁶⁴ Fuller, *The New Turkish Republic*, 93-94.

V turecko-syrských vztazích hrály vedle orientace na mezinárodním poli a národní identity hlavní roli čtyři konkrétní problémy. Jedná se o spor o provincii Hatay, spor o vodní zdroje z řek Eufratu a Tigridu, kurdskou otázku a vztah s Izraelem.

Hatay je turecká provincie, která po první světové válce připadla francouzskému mandátu Sýrie a Libanonu. Jednalo se o národnostně a nábožensky velmi heterogenní region s autonomní správou. Největší menšinu zde tvořili Turci (38-39 %), kteří měli zaručená kulturní práva. V roce 1936 Francie se syrskými nacionalisty podepsala smlouvu, která by Sýrii garantovala nezávislost od roku 1939, což vyvolalo v Turecku snahu provincii připojit. Přestože volby místního představitele v roce 1938 dopadly ve prospěch setrvání v Sýrii, byl tento výsledek Francií i Tureckem ignorován a druhé volby uskutečněné za společného dohledu francouzských a tureckých jednotek dopadly ve prospěch Turecka, které provincii anektovalo roku 1939.⁶⁵ Toto rozhodnutí se setkalo v Sýrii s protesty a později nezávislá Sýrie nikdy neakceptovala tureckou anexi tohoto území. Na oficiálních syrských mapách je Hatay i nadále zobrazován jako součást Sýrie. Na druhé straně se v Sýrii samotné ze strachu z vyprovokování konfliktu s Tureckem o problému příliš nemluvilo.⁶⁶

Jihovýchodní anatolský projekt (Southeastern Anatolia Project) je projekt výstavby série přehrad v jihovýchodním Turecku, především na řekách Eufrat a Tigris. Plány na výstavbu přehrad v tomto regionu existovaly již od 30. let 20. století, ale teprve od 60. let se začal uskutečňovat Jihovýchodní anatolský projekt, který se má skládat z 22 přehrad a 19 vodních elektráren. Turecku má poskytovat až čtvrtinu elektrické energie a má pomoci se zavlažováním regionu, cíleným na zvýšení zemědělské produkce.⁶⁷ Výstavba tohoto vodního komplexu by však výrazně snížila množství vody v řekách Eufrat a Tigris, které protékají dále do Sýrie a Iráku. Sýrie ohrožená nedostatkem vody byla nucená přistoupit na turecké zásobování Sýrie vodou z přehrad výměnou za ukončení syrské podpory kurdské separatistické skupiny PKK (Partiya Karkerên Kurdistan, Strana kurdských pracujících). Smluvně dodávané

⁶⁵ Hale, *Turkish Foreign Policy*, 50.

⁶⁶ Emma Lundgren Jørum, „Syria’s “Lost Province”: The Hatay Question Returns“, *Carnegie Middle East Center*, carnegie-mec.org/diwan/54340 (staženo 8. 5. 2017).

⁶⁷ Ilektra Tsakalidou, „The Great Anatolia Project: Is Water Management a Panacea or Crisis Multiplier for Turkey’s Kurds?“, *New Security Beat*, <https://www.newsecuritybeat.org/2013/08/great-anatolian-project-water-management-panacea-crisis-multiplier-turkeys-kurds/> (staženo 8. 5. 2017).

množství vody bylo ale z dlouhodobého hlediska chápáno jako nedostatečné a Sýrie se tudíž ocitla v nevýhodné pozici.⁶⁸

V Turecku žije kolem 15 milionů⁶⁹ a v Sýrii kolem 1 milionu Kurdů, kteří jsou často potomci Kurdů tureckých, kteří sem utekli ve 20. letech 20. století, mají vůči Turecku poměrně negativní postoje a současně blízké vztahy s tureckými Kurdy.⁷⁰ Právě do Sýrie uteklo vedení PKK po armádním puči roku 1980. Sýrie pak PKK poskytovala v okupovaném Libanonu logistické zázemí pro cvičení jednotek PKK a vůdce PKK, Abdullah Öcalan, našel útočiště v Damašku.⁷¹ S koncem studené války však Sýrie přišla o hlavního spojence, Sovětský svaz, a ocitla se v turecko-izraelském obklíčení. V roce 1998 došla Turecku se syrskou podporou PKK trpělivost, přesunulo své jednotky na syrskou hranici a vyhlásilo Sýrii ultimátum: Sýrie měla ukončit podporu PKK a vykázat Öcalana ze země, jinak bude nuceno na Sýrii zaútočit. Sýrie v této pozici Turecku ustoupila, čímž byl dočasně vyřešen jeden z hlavních problémů vzájemných vztahů, který se s vypuknutím občanské války v roce 2011 v jiné podobě vrátil.⁷²

Dobré vztahy mezi Tureckem a Izraelem nekomplikovaly turecko-syrské vztahy jen z ideologicko-náboženských důvodů. Turecko a Izrael Sýrii v 90. letech obklíčily (Turecku odpadla hrozba na severu v podobě Sovětského svazu) a hrozila možnost společné invaze, které by se Sýrie mohla jen stěží ubránit. Toto ohrožení také pomohlo k syrskému ukončení podpory PKK.⁷³

Od roku 1998 se však vztahy mezi Sýrií a Tureckem pozvolna zlepšovaly – především díky eliminaci hlavní překážky dobrých turecko-syrských vztahů, totiž syrské podpory PKK. Jasným signálem této změny byla účast tureckého prezidenta Ahmeta Necdeta Sezera na pohřbu Háfize al-Asada v Damašku roku 2000. Stal se tak

⁶⁸ Hale, *Turkish Foreign Policy*, 127.

⁶⁹ „The World Factbook: Turkey“, *Central Intelligence Agency*, <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/tu.html#People> (staženo 8. 5. 2017).

⁷⁰ Fuller, *The New Turkish Republic*, 95.

⁷¹ Hale, *Turkish Foreign Policy*, 127.

⁷² Fuller, *The New Turkish Republic*, 95-96.

⁷³ *Ibid.*, 95.

prvním tureckým prezidentem, který navštívil syrské hlavní město od vzniku samostatné Sýrie.⁷⁴

2.2 Turecko-syrské hospodářské vztahy 2002-2011

Když roku 2002 AKP vytvořila vládu, pokračovala v trendu zlepšování vztahů se Sýrií a začala prosazovat svoji zahraničněpolitickou agendu. V té době byla Sýrie na zahraniční scéně politicky i hospodářsky izolována. Toho Turecko využilo k posílení své pozice v zemi. Sýrie je geograficky spojená s jihovýchodní Anatolií, proto se Turecko zaměřilo na hospodářské propojení mezi tureckými a hlavně anatolskými podnikateli a syrským trhem, prostřednictvím kterého by Turecko získalo přístup k dalším zemím kolem Perského zálivu.⁷⁵

Mezi lety 2002 a 2003 se turečtí a syrští představitelé potkali za účelem prohloubení politických a hospodářských vztahů asi třicetkrát. V lednu 2004 navštívil Turecko syrský prezident Bašár al-Asad a stal se tak vůbec prvním syrským prezidentem, který tak učinil. Během jeho návštěvy obě strany podepsaly řadu smluv jako např. Dohodu o zamezení dvojího danění nebo dohodu o vzájemné podpoře a ochraně investic. Erdoğan Asadovu návštěvu opětoval v říjnu téhož roku, kdy byla podepsána dohoda o volném obchodu mezi oběma zeměmi, která vešla v platnost roku 2007.⁷⁶ V roce 2010 pak Davutoğlu navrhnul rozšířit dohodu o volném obchodu se Sýrií také na Libanon a Jordánsko, k tomu však kvůli vypuknutí arabského jara nedošlo.⁷⁷

Oba státy vytvořily Společný hospodářský výbor, kde se domlouvaly obchodní smlouvy mezi Tureckem a Sýrií, prostřednictvím kterých byly sponzorovány události jako průmyslová výstava v Damašku v lednu 2004, kde turečtí podnikatelé získali syrské zakázky za 250 milionů dolarů. Turecko mimo jiné investovalo i do Syrské infrastruktury (včetně cementáren, hotelů, ropného a turistického průmyslu) pro usnadnění komunikace mezi oběma zeměmi.⁷⁸

⁷⁴ Hale, *Turkish Foreign Policy*, 234.

⁷⁵ Stein, *Turkey's New Foreign Policy*, 13.

⁷⁶ Ibid., 12-14.

⁷⁷ Hale, *Turkish Foreign Policy*, 235.

⁷⁸ Christopher Phillips, „Turkey and Syria“, *Turkey's Global Strategy*, LSE IDEAS Special Report (May 2011), 37, <http://www.lse.ac.uk/IDEAS/publications/reports/pdf/SR007/syria.pdf> (staženo 8. 5. 2017).

V roce 2004 Sýrie také otevřela nový konzulát v Gaziantepu v jihovýchodním Turecku, byla otevřena hraniční centra, v nichž se dalo obchodovat přes hranice před zavedením volného obchodu, začala se likvidovat minová pole na hranicích, na jejichž místo se měla rozšířit zemědělská výroba a každý měsíc se střídaly delegace na nižší úrovni jednající o dalším prohloubení hospodářských vztahů.⁷⁹ V roce 2006 se pak obě strany dohodly na vzájemném zrušení vízové povinnosti,⁸⁰ která přestala platit v říjnu 2009, kdy se na syrsko-turecké hranici symbolicky setkali ministři zahraničí Turecka a Sýrie, Ahmet Davutoğlu a Walid Muallem.⁸¹ V roce 2006 také vznikl turecko-syrský Program regionální spolupráce zaměřený na její rozvoj.⁸² Na projekty realizované v rámci tohoto programu vyčlenilo Turecko jen v roce 2008 6.3 milionů dolarů.⁸³

V březnu 2008 se turecká, syrská a irácká vláda dohodly na vytvoření „Vodního institutu“ („Water Institute“) složeného z expertů z jednotlivých zemí.⁸⁴ Ti se měli pravidelně setkávat na summitech, kde se měli snažit vyřešit problém alokace vody z Eufratu a Tigridu. V rámci těchto jednání například Turecko souhlasilo s odkloněním části vody z Eufratu do koryta vyschlé řeky Quweiq, která protéká Aleppem. Voda z této řeky pak v okolí Aleppa umožnila rozšířit zemědělskou produkci.⁸⁵ Během Erdoğanovy návštěvy v Sýrii v prosinci 2009 byly Sýrie a Turecko blízko podepsání dohody o alokaci vody z Eufratu a Tigridu, pro turecké trvání na syrském formálním uznání Hataye jako tureckého území však k dohodě nedošlo.⁸⁶ V roce 2011 měla začít výstavba „přehrady přátelství“ na řece Orontes na hranici mezi tureckou provincií Hatay a Sýrií, která by pomohla se zavlažováním a rozvojem zemědělství na obou stranách hranice. Stavba však nebyla zahájena kvůli povstání v Sýrii.⁸⁷

⁷⁹ Meliha Benli Altunışık and Özlem Tür, „From Distant Neighbors to Partners? Changing Syrian-Turkish Relations“, *Security Dialogue* 37, No. 2 (2006): 242.

⁸⁰ Stein, *Turkey's New Foreign Policy*, 14.

⁸¹ Hale, *Turkish Foreign Policy*, 234.

⁸² Farrukh Suvankulov, Alisher Akhmedjonov and Fatma Ogucu, „Restoring Forgotten Ties: Recent Trends and Prospects of Turkey's Trade with Syria, Lebanon and Jordan“, *Turkish Studies* 13, No. 3 (September 2012): 345.

⁸³ Phillips, „Turkey and Syria“, 37-38.

⁸⁴ William Hale, „Turkey and the Middle East in the ‘New Era’“, *Insight Turkey* 11, No. 3 (2009): 153.

⁸⁵ Phillips, „Turkey and Syria“, 38.

⁸⁶ Hale, *Turkish Foreign Policy*, 235.

⁸⁷ Phillips, „Turkey and Syria“, 38.

Tyto změny usnadňující obchod mezi Tureckem a Sýrií vedly k obrovskému nárůstu obchodu mezi oběma zeměmi. Obrat zahraničního obchodu mezi nimi vzrostl ze 773 milionů dolarů v roce 2002 na 2.27 miliard dolarů v roce 2010.⁸⁸ Na druhou stranu však dříve chráněné syrské produkty začaly kvůli turecké hospodářské expanzi v zemi rychle ztrácet konkurenceschopnost. Dva roky po vytvoření zóny volného obchodu zkrachovala kvůli turecké konkurenci jedna z nejstarších syrských textilek Kouefati Group, naopak turecké podniky velice profitovaly z vývozu do Sýrie.⁸⁹

Nerovnost turecko-syrského hospodářského partnerství je patrná také z toho, že mezi lety 2000 a 2010 export z Turecka do Sýrie rapidně vyrostl ze 184.3 milionů dolarů na 1.85 miliard dolarů, export ze Sýrie do Turecka v téže době rostl jen nejistě z 545.2 milionů dolarů na více jak 600 milionů dolarů s největším propadem v roce 2006, kdy import ze Sýrie klesl na pouhých 187.3 miliony dolarů. Je třeba mít na paměti, že růst hodnoty exportu ze Sýrie byl způsobem z velké části růstem cen ropy, hlavního vývozního artiklu ze Sýrie do Turecka. Oproti tomu Turecko zaujalo dominantní pozici ve vývozu textilních výrobků, motorových vozidel, lodí, elektroniky, domácích spotřebičů, stavebnin a zemědělských produktů do Sýrie.⁹⁰

2.3 Turecko-syrské diplomatické vztahy 2002-2011

Vztahy mezi Tureckem a Sýrií se nevyvíjely pouze v oblasti hospodářství, ale také v oblasti hlubší mezistátní spolupráce. Americká invaze do Iráku v roce 2003 společného souseda Turecka a Sýrie destabilizovala a umožnila tak iráckým Kurdům větší autonomii. To bylo samozřejmě jak proti zájmům Turecka, tak Sýrie, kteří se obávali, že by případný samostatný kurdský stát mohli využívat kurdští separatisté z Turecka a Sýrie jako základnu pro své aktivity. Tyto obavy vedly ke sblížení mezi oběma státy v zahraniční politice vůči Iráku.⁹¹ Obavy ze separatistických snah syrských Kurdů, se potvrdily v březnu 2005, kdy vypukly v kurdských oblastech Sýrie protesty proti centrální vládě. Brzy nato začala Sýrie veřejně odsuzovat aktivity PKK v

⁸⁸ Stein, *Turkey's New Foreign PolicyI*, 14.

⁸⁹ Phillips, „Turkey and Syria“, 38.

⁹⁰ Suvankulov, Akhmedjonov and Ogucu, „Restoring Forgotten Ties“, 346-347.

⁹¹ Stein, *Turkey's New Foreign PolicyI*, 14.

Turecku.⁹² Když pak turecké jednotky v roce 2007 vnikly na území Iráku, aby zde zničily nově vybudované základny PKK, Sýrie tento krok veřejně podpořila.⁹³

Během první Asadovy návštěvy Turecka v roce 2004 se obě země dohodly na spolupráci v boji s terorismem a kriminalitou, na základě které Sýrie další rok zatkla a vydala do Turecka řadu lidí spojených s bombovými útoky v Turecku.⁹⁴ Byla také rozšířena vojenská spolupráce mezi oběma zeměmi, která navazovala na smlouvu o společných cvičeních z jara 2002.⁹⁵ První společné třídenní vojenské cvičení se odehrálo na jaře 2009.⁹⁶ Tato vojenská spolupráce je však omezená, jedná se především o turecké vojenské delegace navštěvující Sýrii a oficiálně má za účel zajistit turecko-syrské hranice. Ačkoliv byla tato změna velkým šokem pro Izrael, tradičního tureckého spojence, který s tureckými jednotkami provozoval společná cvičení, fakticky se nikdy nepřiblížila skutečnému spojenectví.⁹⁷

Přes americké snahy o izolaci Sýrie po vraždě libanonského premiéra Rafika Harírího, spáchané syrskými agenty, navštívil Sýrii v dubnu 2005 turecký prezident Sezer.⁹⁸ Když se pak francouzský prezident Sarkozy v roce 2007 pokoušel prolomit mezinárodní izolaci Sýrie a potkal se syrským prezidentem, Asad stál po boku Erdoğana.⁹⁹ Vztahy mezi oběma zeměmi měla dále prohloubit syrsko-turecká Rada pro strategickou spolupráci (High Level Strategic Cooperation Council), která poprvé zasedla v prosinci 2009.¹⁰⁰

Samostatnou kapitolou turecko-syrských vztahů během vlády AKP je turecká role v izraelsko-syrských jednáních o uzavření míru. V roce 2004 Turecko na žádost Sýrie prohlásilo, že je ochotné zprostředkovat mírová jednání mezi Sýrií a Izraelem, což

⁹² Altunışık and Tür, „From Distant Neighbors to Partners?“, 241.

⁹³ Phillips, „Turkey and Syria“, 36.

⁹⁴ Michael B. Bishku, „Turkish-Syrian Relations: A Checkered History“, *Middle East Policy Council*, www.mepc.org/turkish-syrian-relations-checkered-history (staženo 8. 5. 2017).

⁹⁵ Altunışık and Tür, „From Distant Neighbors to Partners?“, 240-241.

⁹⁶ Bilal Y. Saab, „Syria and Turkey Deepen Bilateral Relations“, *Brookings*, <https://www.brookings.edu/articles/syria-and-turkey-deepen-bilateral-relations/> (staženo 8. 5. 2017).

⁹⁷ Phillips, „Turkey and Syria“, 38.

⁹⁸ Altunışık and Tür, „From Distant Neighbors to Partners?“, 242.

⁹⁹ Phillips, „Turkey and Syria“, 37.

¹⁰⁰ Hale, *Turkish Foreign Policy*, 235.

Izrael přijal.¹⁰¹ Sýrie chtěla získat zpět Golanské výšiny a Izraeli šlo o ukončení syrského společenství s Íránem, Hizballáhem a Hamásem.¹⁰²

Po předběžných jednáních v roce 2007 začalo první kolo nepřímého dialogu mezi Izraelem a Sýrií v Istanbulu v květnu 2008 a další kola pokračovala v témže roce. Oproti původnímu plánu, kdy měla po čtyřech kolech nepřímých jednání začít přímá vyjednávání, se však pokračovalo v nepřímých jednáních i v pátém kole a obě strany se nebyly schopné dohodnout. Zatímco izraelský premiér se snažil potkat osobně s Asadem a přimět Syřany k vyjádření ohledně budoucích syrských vztahů s Íránem, Hizballáhem a Hamásem, jeho vláda byla vyšetřována pro podezření z korupce. Na druhou stranu se Asad s Izraelci nechtěl sejít, dokud nebude jasné, na jakou hranici je Izrael ochoten ustoupit a začal vyžadovat americkou účast na dialogu, aby Američané mohli garantovat izraelské sliby.¹⁰³

V situaci, kdy v Izraeli probíhaly předčasné volby a ve Spojených státech pomalu nastupovala nová administrativa, od které si Sýrie slibovala zlepšení vztahů, dialog mezi oběma stranami nikam nevedl. Když v prosinci 2008 zahájil Izrael operaci Cast Lead v Gaze, syřané rozhovory pozastavili. Nová izraelská vláda v čele s novým premiérem Benjaminem Netanjahuem pak chtěla jednat pouze přímo, na což Syřané nepřistoupili. Izraelsko-syrská mírová jednání pak v podstatě skončila po incidentu Mavi Marmara, kdy izraelské jednotky zabily osm tureckých občanů a jednoho Američana tureckého původu, kteří se snažili přivést přes izraelskou blokádu humanitární pomoc do Gazy. Po tomto incidentu Turecko prohlásilo, že se Izrael musí omluvit, kompenzovat rodiny obětí a ukončit obléhání Gazy, aby bylo možné navrátit se k mírovým rozhovorům.¹⁰⁴

Relativně dobré turecko-syrské vztahy se začaly rychle zhoršovat od března 2011 poté, co v Sýrii vypukly nepokoje spojené s arabských jarem. Turecko, které očekávalo rychlý pád Asada, požadovalo okamžité ukončení vojenských operací proti

¹⁰¹ Stein, *Turkey's New Foreign Policy*, 15.

¹⁰² Milad Alodet Allah, „An account of the 2008 Syrian–Israeli negotiations in Turkey“, *Contemporary Arab Affairs* 9, No. 1 (2016): 2-3.

¹⁰³ *Ibid.*, 3-10.

¹⁰⁴ *Ibid.*, 11-12.

civilistům a demokratické reformy. Když tak Asad neučinil, začalo Turecko Asadův režim čím dál více kritizovat a podporovat opozici. Přátelské vztahy byly u konce.¹⁰⁵

2.4 *Turecko-syrské kulturní vztahy 2002-2011*

Se vzrůstajícím vývozem z Turecka do Sýrie rostl také počet vyvážených kulturních produktů. Jedná se zejména o turecké filmy, televizní pořady a hlavně telenovely. Syrské televizní pořady dříve platily v arabském světě za kvalitní, v této době je však začaly vytlačovat ty turecké. Syrské produkční firmy začaly dabovat turecké pořady do arabštiny a vyvážet je do dalších arabských zemí. Sýrie se tak v podstatě stala tureckou branou do arabského světa.¹⁰⁶

Dříve byli Turci v televizi a ve filmech zobrazováni skrze stereotyp osmanského utlačovatele. Nové turecké televizní pořady, které jsou v arabském světě obecně velice populární, však tento pohled začaly měnit. Umožňovaly vhlédnout do úspěšného moderního tureckého života a zobrazují Turecko jako bohatou rozvinutou muslimskou zemi, čímž zlepšovaly tureckou „image“.¹⁰⁷

Bezvízová politika vedla také k nárůstu turismu mezi oběma státy. Zatímco turečtí turisté v Sýrii objevovali slávu osmanských památek, syrští turisté navštěvovali klasické turistické destinace jako Bodrum nebo Istanbul. Řada syrských párů jezdila na svatební cesty do Turecka místo do Libanonu, tradiční destinace syrských turistů, a bohatší rodiny pořádaly v Turecku celé svatby. Syřané začali navštěvovat Turecko také kvůli nákupům kvalitnějších a rozmanitějších tureckých produktů.¹⁰⁸

Větší počet Syřanů začal studovat v Turecku a syrské univerzity začaly vyhledávat výměnné programy s tureckými protějšky.¹⁰⁹ Někteří syrští podnikatelé dokonce pobízeli své potomky, aby se učili turecky pro usnadnění komunikace

¹⁰⁵ Yaşar Yakış, „Turkey after the Arab Spring: Policy Dilemmas“, *Middle East Policy Council*, www.mepc.org/turkey-after-arab-spring-policy-dilemmas (staženo 8. 5. 2017).

¹⁰⁶ Phillips, „Turkey and Syria“, 38.

¹⁰⁷ Ibid., 38.

¹⁰⁸ Sami Moubayed, „Turkish-Syrian Relations: The Erdoğan Legacy“, *SETA Policy Brief*, No. 25 (October 2008), 1-2, setadc.org/wp-content/uploads/2015/05/SETA_Policy_Brief_No_25_Sami_Moubayed.pdf (staženo 8. 5. 2017).

¹⁰⁹ Ibid., 1-2.

s tureckými partnery.¹¹⁰ V této době začali dokonce turečtí a syrští historici společně uvažovat o možnosti změny diskursu syrských osmanských dějin, které byly do té doby chápány především skrze období národnostních konfliktů v posledních letech Osmanské říše.¹¹¹

2.5 *Shrnutí*

Během vlády AKP se pokračovalo v trendu normalizace a zlepšování vztahů mezi Tureckem a Sýrií, který započal již na konci 90. let. Podle Ahmeta Davutoğlu se Sýrie vedle Gruzie stala dokonce největším úspěchem konceptu „žádné problémy se sousedy.“¹¹² Vzhledem k tomu, že tato normalizace vztahů započala již před rokem 2002, není možné ji přisuzovat jedině AKP.

Co se týče čtyř hlavních problémů turecko-syrských vztahů, spor o Hatay nebyl vyřešen dodnes. Turecko se snažilo dosáhnout dohody se Sýrií ohledně Hataye opakovaně v letech 2004 a 2009, ovšem bez úspěchu.¹¹³ Ačkoliv se Sýrie nijak aktivně nesnažila získat provincii zpět, oficiálně se Hataye nikdy nevzdala. Přes dosažení několika dohod mezi Tureckem a Sýrií ohledně alokace vody z Turecka a vytvoření turecko-syrsko-irácké platformy, která má za cíl vyřešit spory o vodu z Eufratu a Tigridu, se definitivního řešení dosáhnout nepodařilo, částečně díky vypuknutí občanské války v Sýrii a zintenzivnění konfliktu s PKK v jihovýchodním Turecku.¹¹⁴ Kurdská otázka byla v tomto období spíše upozaděna a v turecko-syrských vztazích se omezila především na vzájemnou rétorickou podporu při potlačování kurdských separatistických snah doma, ve vztahu vůči Iráku však Turecko a Sýrii kurdská otázka sjednocovala. Vztahy mezi Tureckem a Izraelem se v tomto období poměrně ochladily na úkor zlepšení vztahů se Sýrií a Turecko se neúspěšně snažilo zprostředkovat mírová jednání mezi Sýrií a Izraelem. Vztahy mezi Sýrií a Izraelem se však nikdy nenormalizovaly a vztahy mezi Tureckem a Izraelem se nikdy nezhoršily natolik, aby turecko-izraelské vztahy přestaly překážet v turecko-syrských vztazích. Hlavním

¹¹⁰ Alistair Lyon, ed., „Trade flourishes as Syria befriends old foe Turkey“, *Reuters* (June 4, 2010), www.reuters.com/article/us-syria-turkey-idUSTRE6533KW20100604 (staženo 8. 5. 2017).

¹¹¹ Moubayed, „Turkish-Syrian Relations“, 2.

¹¹² Davutoğlu, „Turkey’s Foreign Policy Vision“, 80.

¹¹³ Bishku, „Turkish-Syrian Relations.“

¹¹⁴ Tsakalidou, „The Great Anatolia Project.“

dovozcem vojenské techniky do Turecka byl nadále Izrael¹¹⁵ a Sýrie si nikdy nedělala iluze, že by ji Turecko podpořilo v případě potenciálního konfliktu s Izraelem.¹¹⁶

V rámci doktríny „strategické hloubky“ Turecko využilo geografického propojení mezi jihovýchodním Tureckem a severní Sýrií k hospodářské expanzi a integraci pomocí iniciativ jako byl Program regionální spolupráce nebo zrušení vízové povinnosti. Vedení AKP věřilo, že rostoucí obchod a investice především ve velkých městech jako Aleppo a Damašek zde Turecku zajistí i politický vliv.¹¹⁷ Tohoto vlivu se snažilo využít k další hospodářské integraci regionu, která však byla výhodná pro turecké výrobce vyvážející do Sýrie a dalších zemí, zatímco pro syrské producenty by byla likvidační, jak se ukázalo například u syrských textílek.¹¹⁸

V případě historických vazeb se Sýrií nemělo Turecko na co navazovat. Během téměř století separace se obě země vydaly odlišnými cestami, interakce mezi běžnými Turky a Syřany byla minimální a neznalost arabštiny, respektive turečtiny byla téměř nulová. To vedlo ke vzniku negativních stereotypů: Arabové jsou líní, neupřímní, zpátečníci, zrádci a fanatičtí, zatímco Turci jsou nechápaví, hrubí, panovační, tvrdohlaví a podlézají Západu.¹¹⁹ S těmito stereotypy se snažilo Turecko bojovat větší kulturní interakcí, především vývozem televizních pořadů. Zároveň se začalo v obou zemích diskutovat o rehabilitaci osmanských dějin. To vedlo k nárůstu „soft power“ mezi běžnými Syřany, kteří začali ve větší míře Turecko navštěvovat a vnímat jej jako určitý ideál.¹²⁰

Přes určité kulturní sblížení běžných Turků a Syřanů však nikdy nedošlo k ideologickému sblížení mezi tureckou a syrskou vládou. Zatímco AKP se drželo své ideologie šíření vlivu Turecka v regionu pomocí hospodářské a „soft power“ expanze, Asad se nikdy nevzdal Ba'athismu, arabského nacionalismu, který je ve své podstatě opakem zahraničních ambicí AKP.¹²¹ Přes značný turecký vliv na syrský trh a Syřany

¹¹⁵ Phillips, „Turkey and Syria“, 38.

¹¹⁶ Altunışık and Tür, „From Distant Neighbors to Partners?“, 244.

¹¹⁷ Stein, *Turkey's New Foreign Policy*, 15.

¹¹⁸ Phillips, „Turkey and Syria“, 38.

¹¹⁹ Fuller, *The New Turkish Republic*, 19.

¹²⁰ Sami Moubayed, „Turkish-Syrian Relations“, 1-2.

¹²¹ Stein, *Turkey's New Foreign Policy*, 12.

Turecko nikdy nemělo reálný vliv na politický vývoj v Sýrii prostřednictvím „soft power“ ani „hard power“, což se částečně projevilo na neúspěšném mírovém jednání mezi Sýrií a Izraelem a ve větší míře potom v roce 2011, když Asad proti tureckým výzvám a očekáváním nezačal demokratické reformy a místo toho začal válku proti části vlastních spoluobčanů.

Závěr

Cílem práce bylo nalezení: 1. prvků neoosmanismu, 2. konceptu „žádné problémy se sousedy“, 3. konceptu „strategická hloubka“ a 4. využití „soft power“ v turecké zahraniční politice vůči Sýrii v období vlády AKP mezi lety 2002 a 2011. V první části práce byly tyto pojmy nejprve vysvětleny, ve druhé části jsem se pak zabýval turecko-syrskými vztahy a porovnal jsem je s těmito koncepty.

Neoosmanismus je amalgámem islámských hodnot, tureckého nacionalismu a osmanského kulturního a historického dědictví a jeho cílem je získat Turecku vliv na území bývalé Osmanské říše. Zahraniční politika vůči Sýrii, jakožto bývalé součásti Osmanské říše a současně islámské zemi, splňuje část faktorů neoosmanismu. Vliv na Sýrii se Turecku podařilo získat pouze v kulturní a hospodářské oblasti. Tento vliv byl spojen s expanzí tureckého vývozu na úkor syrských výrobců. V zahraniční politice vůči Sýrii nebyly žádné islámské hodnoty ani turecký nacionalismus výrazné. Neoosmanskou je tedy možno zahraniční politiku Turecka vůči Sýrii nazvat pouze v tom smyslu, že byla vedena vůči bývalé součásti Osmanské říše, a že získala částečný kulturní a hospodářský vliv v této zemi.

Politika „žádných problémů se sousedy“, která měla za cíl vyřešit, normalizovat a zlepšit komplikované vztahy se sousedy, vedla ke zlepšení vztahů se Sýrií, ty se však postupně zlepšovaly již od roku 1998. Základní čtyři problémy syrsko-tureckých vztahů (spory o Hatay a o vodní zdroje z řek Eufratu a Tigridu, kurdská otázka a vztah s Izraelem) se však vyřešit nepodařilo a k jejich vyřešení nebyla ani vyvíjena dostatečná iniciativa. „Strategická hloubka“ byla o něco úspěšnější v tom smyslu, že se podařilo využít geografického propojení jihovýchodního Turecka a severní Sýrie. navazovat na historické vztahy ovšem nebylo možné z důvodu jazykové i kulturní bariéry vzniklé během odloučení obou zemí. Jak již bylo zmíněno, Turecku se podařilo získat v Sýrii určitý vliv v hospodářské a kulturní sféře, neúspěch Tureckem zprostředkovaných mírových hovorů mezi Sýrií a Izraelem nebo povstání a následná občanská válka v roce 2011 však ukázaly, že politický vliv na Asadův režim mělo Turecko minimální. Prostředky „soft power“ Turecko v Sýrii využívalo, především turecké televizní pořady měly velký vliv na postoj běžných Syřanů vůči Turecku. Ani to však nevedlo k získání „vlivu“ v zemi.

Turecká zahraniční politika vůči Sýrii byla v období 2002 až 2011 motivována spíše hospodářskými cíli než neosmanskými ideály. Dvě oficiální doktríny AKP Turecko v Sýrii realizovalo jen volně, především za účelem dobrých hospodářských vztahů. Turecká „soft power“ pak byla vedlejším produktem vývozu zejména kulturních produktů do Sýrie.

Summary

This thesis aimed to find a elements of neo-Ottomanism, concepts of “zero problems with neighbors” and “strategic depth” and use of “soft power” in Turkish foreign policy towards Syria during the rule of AKP between 2002 and 2011. It was needed to explain those terms first, what I did in the first part of the thesis. I studied the Turkish-Syrian relations and compared them with the concepts in the second part of the thesis.

Neo-Ottomanism is an amalgam of Islamic values, Turkish nationalism and Ottoman cultural and historical heritage. It aims to spread Turkish influence in the areas of former Ottoman Empire. Foreign policy towards Syria, former part of the Ottoman Empire as well as Islamic country, fulfills only part of the factors of the neo-Ottomanism. Turkey managed to gain some influence only in the areas culture and economics. This influence was connected with the expansion of Turkish export at the expense of Syrian producers. There were no Islamist values or Turkish nationalism expressed in the foreign policy towards Syria. Turkish foreign policy towards Syria can be thus called neo-Ottoman in the sense that Syria is former part of the Ottoman Empire and that Turkey gained some cultural and economic influence in the country.

“Zero problems with neighbors” policy, which aimed to solve, normalize and improve complicated relations with neighbors, led to improvement of the relations with Syria. The relations with Syria, however, were improving already since the 1998. The main four problems of Turkish-Syrian relations (dispute over Hatay region, dispute over allocation of water from rivers Euphrates and Tigris, Kurdish question and relationship with Israel) were not solved and Turkey has not been taken enough of initiative to solve them. “Strategic depth” was somewhat more successful in the sense of using the geographical connection between southeast Turkey and northern Syria. It was however impossible to continue in historical connections due to language and cultural differences, which developed because of years of separation between the two countries. As it was mentioned, Turkey managed to gain some economic and cultural influence in the Syria. Unsuccessful Turkish attempts to mediate Israel-Syrian conflict or the rebellion and civil war in Syria in 2011 showed, that Turkey had only minimal influence on Assad’s regime. The use of “soft power” by Turkey in Syria was especially apparent in Turkish export of the TV shows which had great impact on how common Syrians

perceived Turkey. Over some economic and cultural successes, Turkey never had an “influence” in Syria.

Turkish foreign policy towards Syria between 2002 and 2011 was motivated more by economic goals than neo-Ottoman ideals. Two official AKP’s doctrines were followed in Syria only loosely, mostly aiming to achieve good economic relations with Syria. Turkish “soft power” was simply a product of export of Turkish cultural products to Syria.

Seznam pramenů a odborné literatury

Prameny

Official Site of the Ministry of Foreign Affairs of the Republic of Turkey. „Speech Delivered by the Minister of Foreign Affairs H.E. Ahmet Davutoğlu at the 28th Annual Conference on US-Turkish Relations Organized by ATC-DEIK: “Turkey-US relations: A Model Partnership, Global and Regional Dimensions” (Washington DC, 2 June 2009).“ www.mfa.gov.tr/minister_s-speechat-the-28th-annual-conference-on-us-turkish-relations.en.mfa (staženo 28. 4. 2017).

Official Site of the Ministry of Foreign Affairs of the Republic of Turkey. „Policy of Zero Problems with our Neighbors.“ www.mfa.gov.tr/policy-of-zero-problems-with-our-neighbors.en.mfa (staženo 28. 4. 2017).

Knižní tituly

Fuller, Graham E.. *The New Turkish Republic: Turkey as a Pivotal State in the Muslim World*. Washington D.C.: United States Institute of Peace Press, 2008.

Hale , William. *Turkish Foreign Policy Since 1774*. Abingdon: Routledge, 2013.

Nye, Joseph S. *Soft Power: The Means to Success in World Politics*. New York: Public Affairs, 2004.

Stein, Aaron. *Turkey's New Foreign Policy: Davutoglu, the AKP and the Pursuit of Regional Order*. London: RUSI, 2014.

Tanasković, Darko. *Neo-Ottomanism: A Doctrine and Foreign Policy Practice*. Belegade: CIVIS, 2013.

Odborné články

Allah, Milad Alodet. „An account of the 2008 Syrian–Israeli negotiations in Turkey.“ *Contemporary Arab Affairs* 9, No. 1 (2016): 100-114.

Altunışık, Meliha Benli, and Tür, Özlem. „From Distant Neighbors to Partners? Changing Syrian-Turkish Relations.“ *Security Dialogue* 37, No. 2 (2006): 229-248.

Altunışık, Meliha Benli. „Challenges to Turkey's Soft Power in the Middle East.“ *TESEV* (June 3, 2011). tesev.org.tr/wp-content/uploads/2015/11/Challenges_To_Turkeys_Soft_Power_In_The_Middle_East.pdf (staženo 28. 4. 2017).

Bishku, Michael B. „Turkish-Syrian Relations: A Checkered History.“ *Middle East Policy Council*. www.mepc.org/turkish-syrian-relations-checkered-history (staženo 8. 5. 2017).

Cagaptay, Soner. „The AKP's Foreign Policy: The Misnomer of "Neo-Ottomanism".“ *The Washington Institute for Near East Policy* (April 2009). www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/view/the-akps-foreign-policy-the-misnomer-of-neo-ottomanism (staženo 28. 4. 2017).

Danforth, Nicholas. „Ideology and Pragmatism in Turkish Foreign Policy: From Atatürk to the AKP.“ *Turkish Policy Quarterly* 7, No. 3 (December 2008): 83-95. <http://turkishpolicy.com/Files/ArticlePDF/ideology-and-pragmatism-in-turkish-foreign-policy-from-ataturk-to-the-akp-fall-2008-en.pdf> (staženo 28. 4. 2017).

Davutoğlu, Ahmet. „Turkey's Foreign Policy Vision: An Assessment of 2007.“ *Insight Turkey* 10, No. 1 (2008): 77-96. file.setav.org/Files/Pdf/ahmet-davutoglu-turkeys-foreign-policy-vision-an-assessment-of-2007.pdf (staženo 28. 4. 2017).

Davutoğlu, Ahmet. „Turkey's Zero-Problems Foreign Policy.“ *Foreign Policy* (May 20, 2010). foreignpolicy.com/2010/05/20/turkeys-zero-problems-foreign-policy/ (staženo 28. 4. 2017).

Fotiou, Eleni, and Triantaphyllou, Dimitrios. „Assessing Turkey's "Soft Power" Role: Rhetoric versus Practice.“ *The International Spectator* 45, No. 1 (March 2010): 99-113.

Hakura, Fadi. „Turkey and the Middle East: Internal Confidence, External Assertiveness.“ *Chatham House* (November 2011). https://www.chathamhouse.org/sites/files/chathamhouse/public/Research/Europe/bp1111_hakura.pdf (staženo 28. 4. 2018).

Hale, William. „Turkey and the Middle East in the ‘New Era’.“ *Insight Turkey* 11, No. 3 (2009): 143-159.

Jörum, Emma Lundgren. „Syria’s “Lost Province”: The Hatay Question Returns.“ *Carnegie Middle East Center*. carnegie-mec.org/diwan/54340 (staženo 8. 5. 2017).

Kalın, İbrahim. „Soft Power and Public Diplomacy in Turkey.“ *Perceptions* 16, No. 3 (Fall 2011): 5-23. sam.gov.tr/wp-content/uploads/2012/01/ibrahim_kalin.pdf (staženo 28. 4. 2017).

Khan, M. Sheharyar. „The Transformation of Turkish Foreign Policy Towards the Middle East.“ *Policy Perspectives* 12, č. 1 (2015): 31-50.

Moubayed, Sami. „Turkish-Syrian Relations: The Erdoğan Legacy.“ *SETA Policy Brief*, No. 25 (October 2008). setadc.org/wp-content/uploads/2015/05/SETA_Policy_Brief_No_25_Sami_Moubayed.pdf (staženo 8. 5. 2017).

Mufti, Malik. „The AK Party’s Islamic Realist Political Vision: Theory and Practice.“ *Politics and Governance* 2, No. 2 (October 2014): 28-42. www.cogitatiopress.com/politicsandgovernance/article/view/48/52 (staženo 28. 4. 2017).

Murinson, Alexander. „The Strategic Depth Doctrine of Turkish Foreign Policy.“ *Middle Eastern Studies* 42, No. 6 (November 2006): 945-964.

Nye, Joseph S. “Soft Power.” *Foreign Policy*, No. 80 (Fall 1990): 153-171. <http://www.jstor.org/stable/1148580> (staženo 3. 4. 2017).

Ouzlu, Tarik. „Soft power in Turkish foreign policy.“ *Australian Journal of International Affairs* 61, No. 1. (March 2007): 81-97.

Phillips, Christopher. „Turkey and Syria.“ *Turkey’s Global Strategy*, LSE IDEAS Special Report (May 2011). <http://www.lse.ac.uk/IDEAS/publications/reports/pdf/SR007/syria.pdf> (staženo 8. 5. 2017).

Pope, Hugh. „Pax Ottomana? The Mixed Success of Turkey’s New Foreign Policy.“ *Foreign Policy* 89, No. 6 (November/December 2010): 161-171.

Rubin, Michael. „Shifting Sides? The problems of neo-Ottomanism.“ *National Review Online* (August 2004). www.meforum.org/628/shifting-sides (staženo 28. 4. 2017).

Suvankulov, Farrukh, Akhmedjonov, Alisher, and Ogucu, Fatma. „Restoring Forgotten Ties: Recent Trends and Prospects of Turkey's Trade with Syria, Lebanon and Jordan.“ *Turkish Studies* 13, No. 3 (September 2012): 343-361.

Taspinar, Ömer. „Turkey’s Middle East Policies: Between Neo-Ottomanism and Kemalism.“ *Carnegie Endowment for International Peace* (October 2008). carnegieendowment.org/files/cmec10_taspinar_final.pdf (staženo 28. 4. 2017).

Walker, Joshua. „Understanding Strategic Depth.“ *Transatlantic Academy* (August 2010), www.transatlanticacademy.org/publications/understanding-strategic-depth-joshua-walker (staženo 28. 4. 2017).

Yakış, Yaşar. „Turkey after the Arab Spring: Policy Dilemmas.“ *Middle East Policy Council*. www.mepc.org/turkey-after-arab-spring-policy-dilemmas (staženo 8. 5. 2017).

Elektronické zdroje

„A Brief History of Today’s Turkey, Part 1: The Rise of Erdoğan and his AKP.“ *NU Middle East Review*. www.numiddleeastreview.com/a-brief-history-of-todays-turkey-part-1/ (staženo 28. 4. 2017).

„The Davutoglu effect.“ *The Economist*. www.economist.com/node/17276420 (staženo 28. 4. 2017).

„The World Factbook: Turkey.“ *Central Intelligence Agency*. <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/tu.html#People> (staženo 8. 5. 2017).

Kalın, İbrahim. „Turkey’s New Cultural Life-world.“ *Daily Sabah* (September 2, 2014). <https://www.dailysabah.com/columns/ibrahim-kalin/2014/09/02/turkeys-new-cultural-lifeworld> (staženo 28. 4. 2017).

Lyon, Alistair, ed. „Trade flourishes as Syria befriends old foe Turkey.“ *Reuters* (June 4, 2010). www.reuters.com/article/us-syria-turkey-idUSTRE6533KW20100604 (staženo 8. 5. 2017).

Saab, Bilal Y. „Syria and Turkey Deepen Bilateral Relations.“ *Brookings*. <https://www.brookings.edu/articles/syria-and-turkey-deepen-bilateral-relations/> (staženo 8. 5. 2017).

Tsakalidou, Ilektra. „The Great Anatolia Project: Is Water Management a Panacea or Crisis Multiplier for Turkey’s Kurds?“ *New Security Beat*. <https://www.newsecuritybeat.org/2013/08/great-anatolian-project-water-management-panacea-crisis-multiplier-turkeys-kurds/> (staženo 8. 5. 2017).